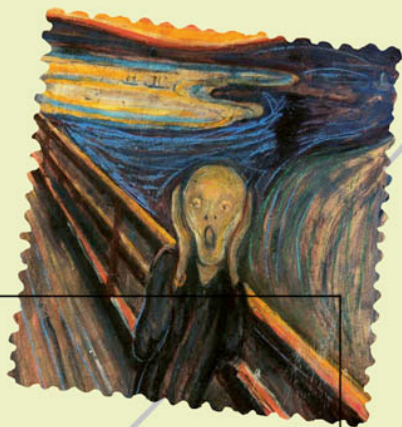

Philip

ROTH

**Žít jako
muž**

Román o manželství

Mladá fronta

MLADÁ FRONTA

Philip Roth

ŽÍT JAKO MUŽ

Philip Roth

ŽÍT JAKO MUŽ

MLADÁ FRONTA

Aaronu Asherovi a Jasonu Epsteinovi

PŘELOŽIL JIŘÍ HANUŠ

MY LIFE AS A MAN

Copyright © 1970, 1971, 1973, 1974, Philip Roth

All rights reserved

Translation © Jiří Hanuš, 2017

PRO ČTENÁŘE

Obě povídky v části I.,
nazvané „Užitečné fikce“,
a část II., autobiografický narativ
„Můj skutečný příběh“,
pocházejí ze spisů Petera Tarnopola

Mohla bych být jeho Múza, jen kdyby mi to dovolil.

Z deníku Maureen Johnsonové Tarnopolové

I

UŽITEČNÉ FIKCE

Rozverně mládí

Na úplném začátku starostlivá péče jako o malé štěně v bytě nad otcovým obchodem s obuví v Camdenu. Sedmnáct let zbožňovaným sokem v lásce toho uštvaného, prchlivého ševce (nic víc nejsem, tvrdíval rád, jen obyčejný švec, ale počkejte a uvidíte), muže, který mu dával čist Dalea Carnegiego, aby mírnil chlapcovu aroganci, a vlastním příkladem mu dodával inspiraci a sílu. „Když se budeš dál chovat k lidem takhle přezíravě, Natie, skončíš jako poustevník, nenáviděný člověk, nepřítel světa –“ Ovšem zato dole v obchodě Polonius Zuckerman choval pouze opovržení vůči zaměstnancům, kteří neprojevovali tak zanícenou ctižádost jako on. Pan Z. – jak ho nazývali zaměstnanci v obchodě a nahoře doma jeho synek, když se mu začínaly zapalovat lýtky – pan Z. očekával, dokonce *požadoval*, aby na sklonku dne jeho prodejce a jeho skladníka bolela hlava stejně úporně jako jeho samotného. Pokaždé, když dal některý prodejce výpověď, každý z nich bez rozdílu prohlašoval, že už svého šéfa nemůže ani cítit. Pana Z. to překvapovalo. Očekával, že takový mladík bude svému šéfovi vděčný za to, že ho neúprosně pobízí, aby zvyšoval svůj podíl na zisku. Nedokázal pochopit, jak někdo může chtít míň, když může mít víc, když přitom jednoduše stačí „trochu přitlačit“, jak tvrdil. A pokud přitlačit nechtěli, udělal to za ně: „Nemějte starost, já nejsem pyšný,“ připouštěl pyšně, čímž zjevně myslel, jak snadno se dokáže rozčítit, když musí přihlížet cizímu neumětelství.

A to se týkalo nejen nájemné síly, ale i jeho vlastní krve. Jednou večer například (a syn na to nikdy nezapomněl – zčásti ho možná právě tato událost podnítila, aby se stal „spisovatelem“), jednou večer otec zahlédl podpis malého Nathana na obálce sešitu, který si

dítě připravilo do školy, a málem zbořil dům. Devítiletý synek si v tu chvíli připadal sebevědomý a na podpisu to bylo znát. A otec to postřehl. „Takhle tě učí se podepisovat, Natie? Tohle má být podpis, který si někdo na opačné straně přečte a vzbudí v něm nějakou úctu? Kdo dokáže ksakru přečíst něco, co vypadá jako trosky nějakého vlaku? Zatraceně, kluku, *tohle je tvoje jméno*. Podepisuj se *pořád-ně!*“ Sebevědomý synek sebevědomého ševce ve svém pokoji celé hodiny bulil a holýma rukama škrtil polštář, dokud ho úplně nezardousil. Když ovšem před spaním vyšel v pyžamu ven, držel v prstech za horní rohy arch bílého papíru, v jehož středu se skvěla oblá a čitelná, černým inkoustem vyvedená písmena jeho jména. Podal ho tyranovi a zeptal se: „*A takhle* je to dobře?“ V příštím okamžiku byl vynesena do nebes, totiž přitisknut na otcovo večerní pichlavé strniště. „Nó, *tomuhle* tedy říkám podpis! Od něčeho takového můžeš odejít se vztyčenou hlavou! *Tohle* já si připíchnu v krámu nad pult!“ Skutečně to udělal a pak vodil zákazníky (z nichž většina byli černoši) až dozadu za pokladnu, aby se zblízka podívali na chlapcův podpis. „Co tomu říkáte!“ ptal se, jako kdyby to ve skutečnosti byl Lincolnův podpis pod Prohlášením o zrušení otroctví.

A tak to s tím matoucím dynamem rodiče a ochránce pokračovalo dál. Jednou, když chytali ryby na pobřeží a Nathanův strýc Philly považoval za nutné pořádně synovcem zatřepat, protože neopatrně manipuloval s háčkem, švec Phillymu pohrozil, že ho hodí přes palubu do zátoky, jestli se dítěte jenom dotkne. „Dotýkat se ho můžu jenom já, Philly!“ „To mě teda podrž...“ zamumlal Philly. „Ještě jednou se ho dotkni, Philly,“ procedil rozhorleně otec, „a budeš si dole povídat s rybama, to ti slibuju. Budeš si povídat s úhoři!“ Ovšem po návratu do penzionu, kde Zuckermanovi trávili svou čtrnáctidenní dovolenou, dostal Nathan poprvé a naposled v životě nařezáno páskem za to, že s tím zatraceným háčkem šaskoval, až svému strýci málem vypíchl oko. Překvapilo ho, že nejen on, ale i otec má uslzenou tvář, když mu to trojí švihnutí páskem uštědřil, a užasl ještě víc, když ho pak ten člověk stiskl v pevném objetí. „*Oko*, Nathane, lidské oko – dovedeš si představit, jaké by to pro dospělého muže bylo žít bez *očí?*“

Ne, nedovedl. Stejně tak si nedovedl představit, jaké by pro malého kluka bylo žít bez otce, a ani to vědět nechtěl, i když měl zadek v jednom ohni.

V meziválečném období otec dvakrát zkrachoval – koncem dvacátých let skončily pánské oděvy pana Z. a počátkem třicátých let dětské oděvy pana Z. Přesto se oba synové pana Z. nikdy nemuseli obejít bez tří vydatných jídel denně, bez nezbytné lékařské péče, slušného oblečení, bez čisté postele a pár deseti kapesného na den. Rodinné podniky se hroutily, ale rodina nikdy, protože se nikdy nehroutila její hlava. Během oněch neradostných let nedostatku a těžkostí neměl malý Nathan ani potuchy, že by jejich rodina mohla balancovat na pokraji čehokoli jiného kromě úplné spokojenosti, tak přesvědčivé bylo sebevědomí onoho sopečně výbušného otce.

A matčina víra. Matka se rozhodně nechovala, jako by byla vdaná za podnikatele, který dvakrát zkrachoval a zbankrotoval. Stačilo, aby její choť v koupelně při holení zapěl několik taktů „Oslí serenády“, a manželka oznamovala synům u snídaně: „A já myslela, že je to rádio. Chvilí jsem si opravdu myslela, že je to Allan Jones.“ Pokud si při umývání auta pohvizdoval, chválila ho, že je lepší než talentovaní kanáři, kteří na rádiu WEAf v neděli ráno hvízdali populární písně (možná populární mezi kanárky, tvrdil pan Z.). Když s ní tančil po kuchyňském linoleu (častokrát ho po večeři posedl duch valčíku), byl to „druhý Fred Astaire“. Když u večeře žertoval s dětmi, byl – alespoň pro ni – legračnější než kterýkoli jiný soutěžící ve „Vtipnější vyhrává“. Tedy rozhodně zábavnější než pan senátor Ford. A když parkoval studebakera, nikdy neopomněla obhlédnout vzdálenost mezi koly a obrubníkem a nikdy neopomněla prohlásit: „Perfektní!“, jako kdyby s neovladatelným dopravním letadlem právě hladce přistál v kukuřičném poli. Není třeba říkat, že ze zásady nikdy nekritizovala, když mohla chválit. S manželem, jako byl pan Z., by jí stejně nic jiného neprošlo, i kdyby se o to snažila.

Ovšem pak byla snaha po zásluze odměněna. Přibližně v době, kdy jejich starší syn Sherman končil vojenskou službu u námořnictva a mladý Nathan přecházel na střední školu, obchod v Camdenu

začal náhle prosperovat a v roce 1949, kdy Zuckerman odešel na vysokou, otevírali zbrusu nový obuvnický obchod „Mr. Z“ v nákupním středisku Country Club Hills, postaveném za dva miliony dolarů. A konečně došlo na rodinný dům na půlhektarové parcele, čtyřhranný bungalov s krbem vydlážděným plochými kameny – rodinný sen se naplnil ve chvíli, kdy potomstvo opouštělo rodinné hnízdo.

Zuckermanova matka, blažená jako dítě o Vánocích, telefonovala v den podpisu kupní smlouvy Nathanovi na kolej, aby se ho zeptala, jak chce mít „barevně vyladěný“ svůj pokoj.

„Růžový,“ odpověděl Zuckerman, „a bílý. Nad postelí nebesa a toaletní stolek s růžovobílým lemem. Co to blábolíš o ‚mém pokoji‘, mami?“

„No ale – ale proč by táta ten dům vůbec kupoval, když ne proto, abys měl svůj vlastní klučičí pokoj pro sebe a pro všechny svoje věci? Přece jsi po něm celý život toužil.“

„Jemináčku, mami, a mohl bych ho mít obložený borovicí?“

„Miláčku, vždyť ti to říkám – můžeš mít, *na co si vzpomeneš*.“

„A vlajku školy nad postelí? A foto mojí maminky a mojí dívky na prádelníku?“

„Nathane, proč si ze mě takhle utahuješ? Já jsem se na tenhle den tak těšila, a ty se mi ironicky vysmíváš, když ti tu báječnou novinu zavolám. To si nech pro študáky na koleji!“

„Mami, já se ti pouze snažím velmi jemně něco naznačit – nemůžeš přece sama sobě namlouvat, že ve vašem novém domě bude něco jako ‚Nathanův pokoj‘. To, co jsem pro všechny ‚svoje věci‘ chtěl v deseti letech, už pro mě teď není tak docela nezbytné.“

„Takže,“ podotkla sklesle, „když jsi už teď tak nezávislý, možná by ti táta měl přestat hradit školné a posílat ti každý týden šek na pětadvacet dolarů. Třeba to platí pro obě strany, pokud se na to díváš takhle...“

Hrozba ani tón, jakým byla pronesena, na něho neudělaly velký dojem. „Jestli mi nechcete dál přispívat na vzdělání,“ řekl uvážlivým, vyrovnaným hlasem, jakým člověk oslovuje potomka, který se odmítá chovat způsobem odpovídajícím svému věku, „je to vaše rozhodnutí. Budete to muset probrat vy dva s tátou.“

„Ale miláčku, kde se v tobě bere taková krutost – vždyť jsi byl vždycky takový milý a ohleduplný –“

„Máti,“ odpověděl devatenáctiletý synek, studující anglický jazyk a literaturu jako hlavní obor, „snaž se vyjadřovat přesně. Nejsem krutý. Pouze upřímný.“

To se podívejme, jaký kus cesty Nathan Zuckerman ušel od onoho dne roku 1942, kdy se do Betty Zuckermanové zamiloval stejně, jako se muži zamilovávají do žen ve filmu – byl do ní tenkrát úplně udělaný, jako by to ani nebyla jeho matka, ale slavná herečka, která mu z nějakého těžko uvěřitelného důvodu náhodou také vaří a uklízí pokoj. Ve funkci předsedkyně kampaně pro nákup válečných dluhopisů v jeho škole byla to ráno pozvána do auly, aby veškerému shromážděnému žactvu vysvětlila, jak je důležité sbírat válečné spořicí známky, za něž se pak daly válečné dluhopisy koupit. Dorazila oblečená v šatech, které si obvykle oblékala, pouze když jela se svými „děvčaty ze školy“ do Filadelfie na odpolední divadelní představení – měla na sobě bílou hedvábnou halenku a šedý kostým šitý na zakázku. Navíc přednesla svůj projev (bez papíru) od řečnického pultu bohatě ozdobeného červenými, bílými a modrými stuhami. Po zbytek svého života Nathan nevysvětlitelně podléhal přitažlivosti žen v šedém kostýmku a bílé halence díky zvláštnímu půvabu, jež jeho štíhlá, upravená a všemi respektovaná matka toho dne z pódia vyzařovala. Pan ředitel Loomis (který možná také lehce podlehl jejímu půvabu) přirovnal její vystupování jakožto vedoucí osobnosti kampaně a současně předsedkyně rodičovského sdružení k proslulé eleganci madam Čankajškové. Paní Zuckermanová z pódia ostýchavě ocenila jeho uznání a připustila, že paní Čank je opravdu jedním z jejích idolů. Podobně jako Pearl Bucková a Emily Postová, jak sdělila shromážděným studentům. Což byla pravda. Zuckermanova matka hluboce věřila v to, co nazývala „dobrotou“, a různá přání a děkovné dopisy chovala v úctě, jaká je v Indii vyhrazena krávám. A dokud trvala jejich láska, činil tak i on.

Když jeho starší bratr Sherman nastoupil v roce 1945 k vojenskému námořnictvu, aby si odsloužil své dva roky, čekalo Zuckermana první velké životní překvapení. Jeho matka vyváděla jako

dorostenka, jejíž snoubenec odchází kamsi na frontu zemřít, zatímco Amerika ve skutečnosti v srpnu vyhrála druhou světovou válku a Sherman byl pouhých sto padesát kilometrů od domova, ve výcvikovém táboře v Marylandu. Nathan dělal, co mohl, aby ji rozveselil – pomáhal jí s nádobím, nabízel se, že v sobotu odnese nákup domů, a bez přestání mluvil, dokonce i na téma svých mladičkových přítelkyň, což ho obvykle uvádělo do rozpaků. Když v neděli večer hráli „chlapi“ žolíky u bridžového stolku sestaveného v obývacím pokoji, otec ohromeně zíral, jak Nathan zve matku, aby se mu dívala přes rameno. „Hraj, Natie,“ varoval ho opakovaně otec, „soustřeď se na to, co odhazuju, a ne na mámu. Máma se o sebe dokáže postarat, ale ty zase odejdeš bez kalhot.“ Jak může být ten člověk tak *bezcitný*? Jeho matka se o sebe postarat *nedokáže* – něco je třeba udělat. Ale co?

Nejvíce Nathana zneklidňovalo, když v rádiu hráli „Mamselle“, protože proti téhle písni byla jeho matka prostě bezbranná. Spolu se „Starým lampářem“ to bylo její oblíbené číslo v celém Shermanově repertoáru klasických i populárních písní a ze všeho nejraději po večeri sedávala v obývacím pokoji a poslouchala, jak hraje a (na její žádost) zpívá svoje „interpretace“. „Starého lampáře“ ještě nějak zvládala, přestože se vždycky zdálo, že ji má ráda stejně, ale když teď začali v rádiu hrát „Mamselle“, musela vstát a odejít z pokoje. Nathan, který sám nebyl proti „Mamselle“ zcela imunní, ji následoval a za zavřenými dveřmi ložnice slyšel přidušený pláč. Málem ho to zabilo.

Tiše zaklepal a zeptal se: „Mami... jsi v pořádku? Potřebuješ něco?“

„Ne, miláčku, ne.“

„Chceš, abych ti přečetl nový zápis do čtenářského deníku?“

„Ne, drahoušku.“

„Nechceš, abych to rádio vypnul? Mě už to nebaví poslouchat, fakticky.“

„Nech je hrát, Nathane, zlato, za minutku to skončí.“

Jak hrozné bylo její utrpení – a také jak podivné! Něco jiného koneckonců bylo, když se po Shermanovi stýskalo *jemu* – Sherman je přece *jeho jediný starší bratr*. Když byl malý kluk, jeho příchyl-

nost k Shermanovi byla natolik výrazná a tak zjevná, že si z nich ostatní kluci dělali legraci – říkali, že až Sherman Zuckerman jednou prudce zastaví, jeho bratříček skončí s nosem přímo v Shermanově zadku. Malý Nathan skutečně každé ráno šlapal za svým bratrem do školy, odpoledne na hebrejštinu a večer na schůzky skautů. A když Shermanova pětičlenná středoškolská kapela jezdila hrát na bar micva a na svatby, Nathan cestoval s nimi jako „maskot“, sedával na židli v koutku pódia a při rumbě tloukl dvěma dřívky o sebe. Že se bude bez bratra cítit osiřelý a že večer při pohledu na prázdnou postel vpravo od jeho vlastní mu vhrknou do očí slzy, to se přece *dalo* čekat. Ale kvůli čemu takhle vyvádí matka? Jak se jí může takhle stýskat po Shermanovi, když *on* je pořád ještě tady – a je ještě hodnější než kdy jindy. Nathanovi bylo v té době třináct, na střední škole studoval s vyznamenáním, ale při vši své inteligenci a vyspělosti tomuhle nedokázal přijít na kloub.

Když Sherman po přijímači přijel na první opuštěný, přivezl námořnický pytel plný hanbatých fotografií a ukazoval mu je, zatímco společně obcházeli svou starou čtvrť. Přivezl Nathanovi námořnickou halenu a čepici a vyprávěl mu historky o kurvách, které mu v barech kolem Bainbridge sedávají na klíně a dovolí mu, aby jim strkal ruku až úplně nahoru pod sukni. *A zadarmo. Padesátileté a šedesátileté* kurvy. Shermanovi bylo tehdy osmnáct a chtěl být džezovým muzikantem à la Lenny Tristano. S ohledem na jeho hudební talent ho už přidělili ke zvláštnímu oddílu, na základně měl vystupovat jako konferenciér a měl pomáhat svému veliteli s přípravou zábavního programu. Byl také skvostný *komický* stepař, jedinečný zjev v zábavním průmyslu, a dokázal imitovat Bojanglese Robinsona, až se jeho mladší bratr svíjel smíchy. Třináctiletý Zuckerman očekával od bratra, který tohle všechno dovede, velké věci. Sherman mu vyprávěl o fotkách a pornofilmech a dával mu číst cyklostylované příběhy, které si námořníci mezi sebou půjčovali, když v noci drželi strážní hlídku. Úžasné. Dospívající kluk viděl, jak se před starším bratrem otevírá odvážný a mužný život.

Když pak Shermana propustili do civilu, zamířil rovnou cestou do New Yorku a získal zaměstnání jako pianista v baru v Greenwich

Village. Nathan byl jako u vytržení. To ovšem neplatilo o zbytku rodiny. Sherman jim řekl, že jeho vytouženým snem je hrát s kapelou Stana Kentona, a kdyby byl měl jeho otec pistoli, byl by ji pravděpodobně vytáhl a zastřelil ho. Nathan mezitím vyprávěl svým důvěrným kamarádům na střední škole historky ze života svého bratra „ve Village“. A oni se ptali: „V jaký village?“ protože ti burani mysleli, že je to nějaká vesnice. S pohrdáním v hlase jim to vysvětlil. Vyprávěl jim o baru San Remo na MacDougal Street, který sám nikdy neviděl, ale dokázal si ho představit. A potom šel Sherman jednou po práci na večírek (*ve čtyři ráno!*) a seznámil se tam s June Christieovou, Kentonovou plavovlasou zpěvačkou. Tohle v hlavě mladšího bratra vyvolalo řadu bujných představ. Ano, začínalo to vypadat, že se před někým tak odvážným a podnikavým jako Sherman Zuckerman (či Sonny Zachary, jak si nechával říkat v hotelových barech) otevírají možnosti jednoduše nekonečné.

Ale pak se Sherman zapsal na Temple University do přípravy na stomatologii. A potom se oženil, ovšem ne s June Christieovou, ale s *nějakou obyčejnou buchtou*, s hubenou židovskou holkou z Balla-Cynwyd, která mluvila jako batole a pracovala někde v zubní laboratoři. Nathan tomu nedokázal uvěřit. Řekni, že to není pravda, Sherme! Vybavoval si ty melouny visící z vlně se usmívajících žen na hanbatých obrázcích, které Sherman přivezl z moře, a pak Sheilu s plochou hrudí, zubní techničku, se kterou teď Sherman bude spávat každou noc po zbytek svého života, a nedokázal si to srovnat v hlavě. Co se to s jeho okouzlejícím bratrem stalo? „Užel právě světlo,“ vysvětloval pan Z. příbuzným a přátelům, ale *především* mladému Nathanovi, „nahlédl, co by ho v budoucnu čekalo, a ztraceně rychle přišel k rozumu.“

Nathanovi se tedy dostalo sedmnácti let rodinného života a lásky, jakých si podle jeho představ užije víceméně každý – a potom čtyři roky na Bass College, vzdělávací instituci významné v Zuckermanových očích především svou půvabnou pastorální polohou v údolí západního Vermontu. Pocit nadřazenosti, který se jeho otec v synovi snažil mírnit knihou Dalea Carnegieho o získávání přátel a ovlivňování lidí, bujel na vermontském venkově jako houba v pralese.

Růžovolíci studenti v bílých semiškách, studentský časopis *Bastion* dožadující se každý týden v úvodníku „větší studentské vzájemnosti“, ve středu ráno povinná účast na kázání v kapli, kde hostovalo kněžstvo ze širokého okolí, a v pondělí večer „chlapské potlachy“ s významnými osobnostmi, například s proděkanem pro záležitosti studentů – za jistých měsíčních nocí, vyprávěl pan proděkan čerstvým studentům, je slyšet, jak břečťan na zdech knihovny šeptá „tradice“ –, nic z toho Zuckermana příliš nepřesvědčilo, že by se měl více sblížit se svými bližními. Na druhou stranu Zuckermana na Bass College do značné míry přilákaly právě fotografie v katalogu této školy, kde růžovolíci chlapci v bílých semiškách přecházeli sluncem zalité novoanglické čtvercové nádvoří doprovázeni růžovolíci dívkami v bílých semiškách. Nathanovi i jeho rodičům se zdálo, že krásná Bass dýchá vším, čím slovo „College“ tak plně rezonuje všem, kdo s odřenýma ušima udělali sotva maturitu. A navíc, když se s rodiči přijel na jaře porozhlédnout, jeho matce připadal proděkan pro záležitosti studentů-mužů – který o tři roky později řekne Zuckermanovi, že by ho měli z kampusu hnát vidlemi za údajnou parodii, kterou do literárního časopisu sepsal o královně absolventek, dívce, která byla řízením osudu úplným sirotkem z vermontského Rutlandu –, tentýž proděkan se svou dýmku a vypracovanými rameny fotbalisty zahalenými tvídem připadal paní Zuckermanové jako „veskrze laskavý muž“, a právě to rozhodlo téměř vše – znásobeno navíc dalším faktem, že totiž podle pana proděkana existuje na škole „prvotřídní židovské bratrstvo“ stejně jako sesterstvo pro asi třicet „mimořádně nadaných“ židovských dívek, tedy „slečen“, jak je pan proděkan nazval.

Kdo věděl, kdo v rodině Zuckermanových mohl tušit, že si Nathan právě poslední měsíc před odjezdem na Bass College přečetl knihu nazvanou *O času a řece*, která měla změnit nejen jeho vztah ke zmíněné škole, ale k Životu Jako Takovému?

Po ukončení studia dostal povolávací rozkaz. Kdyby býval pokračoval ve vojenské přípravce pro pokročilé, byl by narukoval jako podporučík do dopravního vojska, ale on jako téměř jediný mezi studenty na Bass College neschvaloval výuku a výcvik válečných

dovedností na soukromé vzdělávací instituci, takže po dvou letech každotýdenního povinného mašírování kolem čtvercového nádvoří s puškou na rameni odmítl nabídku velícího plukovníka, aby pokračoval v důstojnické přípravce. Nathanovo rozhodnutí otce rozzuřilo, zejména proto, že se opět válčilo. Mladí Američané při obraně demokracie znovu opouštěli tento svět a odcházeli do zapomnění, tentokrát rychlostí každých šedesát minut jeden, a dvakrát tolik jich každou hodinu v korejských sněhových závějích a rozbahněných polích přicházelo o různé části těla. „Zbláznil ses, to ti opravdu přeskočilo, že se obracíš zády k nabídce sloužit u dopravního vojska, která by mohla rozhodnout o tvém životě nebo smrti? To si radši chceš nechat ustřelit prdel u pěchoty? Ty si opravdu koleduješ o trable, synáčku, a taky že si je vykoleduješ! Tohle zavání pořádným průserem, kamaráde, a ten se ti nebude ani trošku líbit! Zvlášť když budeš mrtvej!“ Ovšem třebaže na něj otec Zuckerman hulákal do telefonu argument za argumentem, tvrdohlavý synek odmítal změnit názor, protože šlo o otázku zcela zásadní. S poněkud menší intenzitou (avšak stejně nechápavě) reagoval pan Zuckerman už v prvním ročníku, když mu jeho syn oznámil, že má v úmyslu vystoupit z židovského bratrstva, přestože o přijetí požádal teprve před měsícem. „Vysvětli mi, Nathane, jak můžeš vystoupit z něčeho, kam tě ještě ani nepřijali? Jak k tomu můžeš tak zatraceně povýšenecky přistupovat, když ještě ani nevíš, jaké to je tam *patřit*? Tohle se snad z mého syna zničehonic najednou vyklubalo – *individualista*?“

„Některé věci mě neberou, ano,“ odpověděl studentík oním chladně blahosklonným tónem, který do otcova nervového systému zajížděl jako ocelový hrot. Občas, když to v otci začalo vřít, Zuckerman držel sluchátko v natažené ruce a s nepohnutou tváří na ně hleděl, kteroužto taktiku odkoukal z filmů, kde se k ní postavy uchýlovaly pro komický účinek. Napočítal do padesáti a pak se pokusil pana podnikatele znovu oslovit: „Je to pod mou důstojnost, ano, to opravdu je.“ Nebo: „Nejsem proti něčemu jenom proto, abych proti tomu byl. Jsem proti takovým věcem ze zásady.“ „Jinými slovy,“ řekl – pěnil – pan Zuckerman, „pokud to správně chápu, pravdu máš ty a zbytek světa se mýlí. Ty jsi tady podle všeho ten nověj pán-

bůh, Nathane, a zbytek světa může jít do horoucích pekel!“ Chladně, chladně, tak chladně, že ani ten nejcitlivější seizmograf připojený na jejich meziměstský hovor by nezachytil sebemenší záchvěv v jeho hlase: „Tati, takovýmhle tvrzením příliš rozšiřuješ pole naší diskuse –“ a tak pokračoval dál, zdrženlivě, logicky, nesmírně „rozumně“, čímž dokázal vulkán v New Jersey rozběsnit k erupci.

„Miláčku,“ ptala se ve sluchátku chlácholivě matka, „mluvil jsi se Shermanem? Nenapadlo tě probrat to nejdřív s ním?“

„Proč bych to měl probírat s ním?“

„Protože je to tvůj bratr!“ připomněl mu otec.

„A má tě rád,“ dodala matka. „Dával na tebe vždycky pozor jako na kus vzácného porcelánu, miláčku, vzpomínáš – a přivezl ti tu námořnickou halenu, kterou jsi nosil, dokud se úplně nerozpadla, tak jsi ji miloval. Nathane, *prosím tě*, tvůj otec má pravdu. Když nechceš slyšet, co ti říkáme my, promluv si alespoň s ním, protože když se Sherman vrátil z vojny, měl taky takové nezávislé období, jakým teď procházíš ty. Do poslední tečky.“

„Jemu to ale moc neprospělo, vid', mami?“

„COŽE!“ vykřikl ohromeně pan Zuckerman. „Jak to mluvíš o svém bratrovi, zatraceně? Kdo tě teda podle tebe *převyšuje* – alespoň jedno jméno mi řekni, abych si to mohl zaznamenat do knihy rekordů. Co takhle Mahátma Gándhí? Yehudi? Potřebuješ, aby do tebe vtloukli trochu skromnosti! Pořádně tvrdý kurz Dalea Carnegieho! Tvůj bratr je náhodou praktikující ortodontista s báječnou klientelou a taky *je to tvůj bratr*.“

„Bratři můžou na sebe navzájem pohlížet se smíšenými pocity, tati. Myslím, že ty to máš se svým bratrem stejné.“

„Ovšem tady nejde o *mě*, ale o *tvého* bratra, nezamlžuj zase, oč tady kráčí, tady jde o tvůj AROGANTNÍ POSTOJ K ŽIVOTU, O KTERÝM PŘITOM NEVÍŠ ANI PRD!“

Následoval Fort Dix: noční střelby, kliky v dešti, hory bramborové kaše a kelímek s ovocným kompotem k večeři – a pak ještě jednou s míchanými vajíčky z prášku za svítání –, a než vůbec doběhl čtvrtý z osmi týdnů základního pěšáckého výcviku, absolvent Seton Hall College z jeho pluku zemřel na zápal mozkových blan. Že by

byl měl otec *pravdu*? Že by Nathanův přístup k vojenské přípravce na škole hraničil se šílenstvím vzhledem k realitě života u pozemního vojska a k probíhající korejské válce? Že by zrovna on, absolvent s vyznamenáním, udělal takovou děsivou a nenapravitelnou chybu? Ach bože, co kdyby ho teď složil zápal mozkových blan jen proto, že každé ráno musí kadit mezi padesáti vojedy! Že by musel zaplatit takovou cenu za vlastní zásadový názor na vojenskou přípravku? A co když tu nemoc chytne při drhnutí stovky páchnoucích nádob od pomyjí jeho roty – připadalo mu, že pokaždé při nekonečných směnách v kuchyni přidělí tuhle práci zrovna jemu. Důstojnická příprava (jak mu věstil otec) se bez něj velice dobře obejde, dokonce *pokvete*, ale co když se tenhle zásadový muž skácí mrtvý do nádoby s pomyji ještě dřív, než dorazí na frontu?

Ale vytrval – stejně jako Dilsey (v četě samých Portorikánců znal tuhle postavku z kreslených vtipů jedině on). Základní výcvik mu dal ale pořádně zabrat, zejména když následoval téměř bezprostředně po závěrečném triumfálním roce na Bass College, kdy jeho předposlední seminář z anglické literatury pro vynikající studenty – za devět kreditů – vedla Caroline Bensonová. Spolu s dalšími dvěma Židy nejvíce odtrženými od kolektivu se Zuckerman stal intelektuálním dynamem „Semináře“, jehož účastníci se scházeli každou středu od tří do šesti – soumrak na podzim a na jaře, tma v zimě – a posedávali na židlích z doby královny Anny rozestavených na sešlapaném perském koberci v obývacím pokoji útulného domku slečny Bensonové, plného knih a krbů. Sedm křesťanských kritiků na Seminári se sotva odvážilo hlesnout, když se tihle tři snědí Židé (všechno uprchlíci z „prvotřídního“ židovského bratrstva a zakladatelé prvního literárního časopisu na Bass College od – ach, jak rád tohle opakoval – od konce devatenáctého století), když se tihle tři snědí Židé začali nad *Sirem Gawainem a Zeleným rytířem* navzájem překřikovat a gestikulovat jeden na druhého. Staropaneuská Caroline Bensonová (která na rozdíl od jeho matky nevypadala o polovinu let mladší) se stejně jako všichni její američtí předkové narodila ve vermontském Manchesteru a vzdělání se jí dostalo na Wellesley a „v Anglii“. Jak se někdy v polovině studia dozvěděl,

„Caroline Bensonová a její newyorský Žid“ byla už zavedená místní tradice, součást Bass College stejně jako „družný duch“, na němž tak ujížděl proděkan pro záležitosti studentů, či řevnivost vůči fotbalovému týmu University of Vermont, která každoročně na obvykle spořádaném kampusu vyvolala takovou míru nábožného zanícení, jaká se už v tomto století vidí mimo australský buš pouze vzácně. Vtipnější Novoangličané mezi pedagogy hovořili o „Carolinině deža-vý po zážitku se židovským studentem, člověk má vždycky pocit, že se jí to přihodilo v minulém semestru...“ Ano, jak se ukázalo, nebyl zdaleka první – ale na tom mu nezáleželo. Jak by se Nathan Zuckerman z Camdeny v New Jersey mohl otočit svými nedostudovanými zády k moudrosti Caroline Bensonové, vzdělané v Anglii? Vždyť ho hned první hodinu v prvním ročníku, když se objevil mezi jejími studenty literatury, naučila vyslovovat *g* ve slově „length“. Do vánočních prázdnin se naučil vyslovovat aspirované *h* ve slově „whale“. A než skončil první ročník, nadobro vyřadil „guy“ ze svého slovníku. Nebo spíš *ona*. Bylo to tak prosté.

„V *Pýše a předsudku* se žádní ‚guys‘ nevyskytují, pane Zuckerpane.“

Byl rád, že to ví, dokonce ho to potěšilo. Takovouhle větičkou, pronesenou jejím úsečným vermontským stylem, ho dokázala zpražit, až zrudnul do krve, ale jakkoli byl ješitný, přijal to, ani nezaskečel – každou sebemenší kritiku a výtku přijímal s exaltací svěťce u mučednického kůlu.

„Myslím, že bych se měl naučit lépe vycházet s lidmi,“ vysvětloval Zuckerman slečně Bensonové ten den, kdy ho na chodbě u katedry literatury potkala a zeptala se, proč nosí odznak kolejniho bratrstva (na hrudi nového svetru s věčkem, o němž jeho matka prohlásila, že v něm vypadá velice vysokoškolsky). Reakce slečny Bensonové na jeho plánované sebezdokonalení byla tak pronikavá a tak prostě formulovaná, že si tu jednoduchou tázací větu ještě několik dnů sám pro sebe opakoval. Podobně jako Wolfův román *O času a řece* potvrzovala ta věta cosi, co celou dobu cítil v kostech, ale v co nedokázal plně uvěřit, dokud to nevyjádřil někdo vyznačující se čistotou a nesporným morálním renomé: „Proč,“

zeptala se Caroline Bensonová sedmnáctiletého jinocha, „byste se chtěl něco takového učit?“

To květnové odpoledne v posledním ročníku, kdy byl pozván – nikoli Osterwald, nikoli Fischbach, ale Zuckerman, vyvolený z Vyvolených – na čaj ke Caroline Bensonové, kterýžto obřad se konal v „anglické“ zahradě za jejím domem, nesporně představovalo čtyři nejcivilizovanější hodiny v jeho životě. Byl slečnou Bensonovou instruován, aby s sebou přinesl esej, který do výběrového semináře právě dopsal, a zde, v saku a kravatě, mezi stovkami rozličných květin, z nichž žádnou (s výjimkou růže) neznal jménem, upijeje jen tak malinko čaje, aby to nepůsobilo nezdvořile (horký čaj s citronem si dosud nedokázal nespojovat s nemocemi v dětství), a žvýkáje sendviče s řeřichou (o nichž do toho odpoledne dosud neslyšel – a nezaštesklo by se mu, kdyby se už s nimi vícekrát nesetkal), četl slečně Bensonové svůj třicetistránkový esej nazvaný: „Potlačená hysterie: studie o spodním proudu úzkosti v některých románech Virginie Woolfové“. Text se hemžil všemi slovy, která ho nyní tak neskutečně fascinovala, ovšem která sotva kdy, pokud vůbec, vyslovil doma v obývacím pokoji: „ironie“ a „hodnoty“ a „osud“, „vůle“ a „vize“ a „autentičnost“ a samozřejmě „lidský“, k němuž pociťoval mimořádnou náklonnost. Bylo nutné mu v poznámkách na okraji opakovaně připomínat, aby to slovo tak urputně nepoužíval. „Nadbytečné“, psala slečna Bensonová. „Redundantní“. „Strojené“. Dobrá, možná to připadalo nadbytečné jí, ale jejímu učedníkovi nikoli: lidská povaha, lidské možnosti, lidská chyba, lidská úzkost, lidská tragédie. Utrpení a selhání, téma tolika románů, které ho „dojímaly“, byly součástí „lidského údělu“, o němž dokázal jako premiant posledního ročníku hovořit s překvapivou jasnozřivostí a dokonce procítěností – překvapivou v tom, že jemu se doposud nějakého utrpení dostalo pouze na zubařském křesle.

Probírali nejprve jeho seminární práci a posléze jeho budoucnost. Slečna Bensonová předpokládala, že Nathan bude po skončení vojenské služby pokračovat v literárních studiích na Oxfordu nebo na Cambridgi. Domnívala se, že by mu prospělo, kdyby v létě objel Anglii na kole a navštívil slavné katedrály. Proti takovému nápadu

nic nenamítal. Na konci tohoto dokonalého odpoledne se neobjali, ovšem pouze s ohledem na věk, postavení a charakter slečny Bensonové. Zuckerman byl připraven a ochoten, silnou touhu obejmout a být objat jen stěží potlačoval.

Po osmi utrápených týdnech základního výcviku u pěchoty následovalo osm stejně utrápených týdnů výcviku u vojenské policie, kde se ocitl v houfu městských drsnáků a jižanských buranů pod rovníkovým sluncem ve Fort Benningu v Georgii. Naučil se tu plynule řídit dopravu „pouhým pohybem boků“ (jak stálo v příručce) a přerazit někomu hrtan prudkým úderem obušku, pokud by na to dostal chuť. K výcviku pěšáka i policisty přistupoval Zuckerman s nasazením a zaujetím, jaké mu vyneslo diplom *summa cum laude* na Bass College. Nelíbilo se mu prostředí ani druhové ve zbraní, ani „systém“, ale také netoužil zemřít v Asii, takže se každému detailu při výcviku věnoval s nasazením, jako by na něm závisel jeho život – a nebyl daleko od pravdy. Nepředstíral, jako to dělali někteří jiní vysokoškolsí absolventi v jeho rotě, že je výcvik útoku na bodák uráží, nebo jim připadá směšný. Opovrhovat vojenskými dovednostmi jako student na Bass College byla věc jedna, ale když je člověk příslušníkem armády, která vede válku, je to něco jiného. „ZABIJ!“ ječel, „ZABIJ!“ přesně podle instrukcí, a zarážel bodák hluboko do útroby pytle s pískem. Byl by na tu umírající figurínu i plivl, kdyby mu řekli, že je to správný operační postup. Věděl, kdy se má chovat povýšeně a kdy ne – nebo tomu alespoň začínal přicházet na kloub. „Co jste zač?“ vrčel na ně seržant Vinnie Bono z instruktorského můstku (před Koreou profesionální žokej, ovšem teď se o něm vyprávělo, že pobil celou rotu Severokorejců zákopnickou lopatkou) – „Kdo myslíte, že jste, vojáci, s vašima čurákama tvrdýma jako klandr, jste kořata, nebo lvi?“ „LVI!“ řval Zuckerman, protože nechtěl zdechnout v Asii, a vlastně ani nikde jinde.

Ale obával se, že ho to nemine, a spíš dřív než později. Při těch ranních nástupech v Georgii jim hned na počátku dlouhého dne dával kapky kapitán, kterému bylo těžké se zavděčit – „Ručím vám za to, vy zmrdi zkurvený, že žádnéj nadrženej čurák nedostane šanci opustit tendle zsranej prostor, i kdyby si měl jenom cucnout

z kozího cecku“ –, a Zuckerman, který obvykle vstával křepce a s veselou myslí, se najednou viděl, jak padá pod tíhou nějakého ožralého vidláka v uličce za nevěstincem v Soulu. Dovedl by neukázněnému vojákovi uštédřit odborně vedený zásah do hrtanu, do rozkroku, do kolenní česky, do všech míst, kde při výcviku zchromil vycpaného panáka, ale ten chlap ležící obličejem v blátě by byl Zuckerman, drcený vahou opilého hovada porušujícího zákon, a pak, až by se odněkud vynořil nůž nebo břitva, by přišel jeho nenadálý konec. Školy a figuríny byly věc jedna – svět a lidské tělo věc druhá. Kde by v sobě Zuckerman dokázal najít duchapřítomnost, aby lidskou bytost tvrdě praštil obuškem do kolenní česky, když při rvačce na školním dvoře nedokázal nikoho praštit ani pěstí do obličeje? Ale přece je po otci prchlivý, ne snad? A současně v něm silně vře přesvědčení, že pravdu má on. Neschází mu ani chuť se porvat. Koneckonců jako kluk byl pod chrániči ramen pouhá kost a kůže, a přece při fotbalu, který na podzim hráli na písku každý týden, neucukl ani hlasitě neprotestoval, když se celá hromada hráčů hnala na jeho pozici. Byl rychlý, byl mrštný – „hbitý“ bylo slovo, které v té době rád o sobě používal, „hbitý Nate Zuckerman“ – a byl „fikaný“, dokázal klamat tělem, kličkovat a prodrat se stádem třináctiletých kluků stavěných jako hroši, zatímco on figurou připomínal spíš žirafu. Na hřišti býval vlastně docela nebojácný, *dokud všichni hráli podle pravidel a v duchu hry*. Ale když (k jeho překvapení) ta éra družného kamarádství skončila, „hbitý“ Nate Zuckerman se stáhl z hřiště. Nikdy mu nevadilo, když ho srazili na zem, protože byl left end a hnal se s míčem k brankové čáře. Dokonce si užíval tu dramatickou překérnost okamžiku, kdy v jednu chvíli chytal ve vzduchu rotující míč a vzápětí měl písek v ústech a vršila se na něm kila jeho protihráčů. Ovšem jednoho sobotního dopoledne na podzim roku 1947, kdy jeden irský hráč Hurikánů z Mount Molly dopadl na hromadu těl (pod níž ležel Zuckerman s míčem) s výkřikem: „Rozmázněte toho Žida!“, pochopil, že jeho fotbalová kariéra skončila. Od té chvíle už pro něho fotbal nebyl hrou podle pravidel, ale bitvou, v níž se každý bojovník snaží, aby mu toho prošlo co nejvíc, ať už měl k tomu jakékoli „důvody“. Ale Zuckermanovi nikdy nic neprošlo, a když mu někdo

zasadil ránu, nesvedl mu ji ani vrátit. Dokázal použít veškerou sílu, aby se pokusil někomu ubránit, dokázal se rvát jako lev, kdyby mu někdo chtěl ublížit nebo ho zmrzačit, ale nedokázal se přinutit, aby se sám od sebe do někoho pustil pěstmi nebo koleny. Nesvedl to, ani když hrál na hřišti s kluky ze sousedství, a na asijské pevnině by zcela určitě nadobro vytuhl. Jako pozorný a vysoce motivovaný žák si vysloužil uznání trénovaného zabijáka za způsob, jakým při základním výcviku rozpáral břicho pytlí s pískem – „To je vono, Kostroune,“ hulákal seržant Bono megafonem na svého oblíbeného bakaláře, „hezky si tu žlutou tlamu bafnul za chřtán a teď tomu komunistickému parchantovi ufajskni pind'oura!“ –, ale tváří v tvář skutečnému živému nepříteli mohl mít zrovna tak dobře v ruce slunečník a na zadku pod sukní honzika, tak málo výcvik válečníka prospěl jemu či Svobodnému světu.

Takže to vypadalo, že onu pouť ke katedrále v Canterbury přece jen nevykoná, neuvidí ani Zákoutí básníků ve Westminsterském opatství, ani kostely, kde kázal John Donne, ani Jezerní kraj, ani město Bath, dějiště posledního románu Jane Austenové (*Annu Elliotovou* chovala slečna Bensonová v obzvláštní oblibě), ani Abbey Theatre v Dublinu, ani řeku Liffey tamtéž, a nestane se jednoho dne profesorem literatury s doktorátem z Oxfordu či Cambridge a s vlastním domem s krby a se stěnami plnými knih. Už nikdy neuvidí slečnu Bensonovou ani její zahradu, ani ty dva šťastlivce, Fischbacha a Osterwalda, kteří u odvodu neprošli – a co bylo ještě horší, nikdo už nikdy neuvidí jeho.

To pomyšlení stačilo, aby mu vytryskly slzy. Se svými ustaranými rodiči v New Jersey v telefonu hrdinně žertoval. Ovšem venku před telefonní budkou, kam k němu doléhala písnička z jukeboxu v kantýně – „Rudá, co chceme, je rudá, co máme, v té staré rudé, bílé a modré“ –, zjistil, že v jednadvaceti brečí a propadá panice úplně stejně jako ve čtyřech letech, kdy se konečně musel naučit spát ve svém pokoji se zhasnutou lampičkou. A že stejně zoufale touží po mamčině náručí a po strništi na otcově tváři.

Hovory se Sharon, kterou statečně povzbuzoval, ho posléze také doháněly k slzám. Když si povídali, držel se docela dobře, zatímco

ona plakala, ale když nadešel čas, aby přenechal sluchátko dalšímu vojákovi ve frontě, když vyšel z budky, kde se mu ji tak dařilo rozveselovat, a vydal se tmou zpátky na tu protivnou ubikaci – „Ano, rudá, co chceme, je rudá, co máme, v té naší rudé, modré a bílé“ –, musel se ze všech sil přemáhat, aby nekvílel nahlas nad tou strašlivou nespravedlností své nezadržitelně se blížící záhuby. Už nikdy neuvidí Sharon. *Už nikdy neuvidí Sharon! UŽ NIKDY NEUVIDÍ SHARON!* Jakých rozměrů nabývala v mysli mladého Zuckermana ztráta Sharon Shatzkyové! A kdo to vlastně je? Kdo je Sharon Shatzkyová, že si při představě, jak ji opouští navždy, musel pevně přitisknout dlaň na ústa, aby nevyhl na měsíc jako pes?

Sharon byla sedmnáctiletá dcera Ala Shatzkyho, „Krále zipů“. S rodiči se nedávno nastěhovala do Country Club Hills, nové čtvrti nákladných rodinných bungalovů, kde nyní bydleli i jeho rodiče, čtvrti na okraji Camdeny v končině ploché a bezlisté jako dakotská hlíněná pustina. Zuckerman měl na seznámení s ní čtyři týdny mezi promoci na Bass College a červencovým nástupem do armády. Před jejich setkáním mu matka popisovala Sharon jako „dokonalou mladou dámu“ a otec řekl, že je to „roztomilé a půvabné dítě“, v důsledku čehož nebyl Zuckerman vůbec připravený na štíhlou dlouhonohou amazonku s rusými vlasy a zelenýma očima, která se ten večer v kratičkých šortkách otráveně táhla za Alem a Minnou. Všichni čtyři rodiče se o překot snažili jednat s ní jako s miminem, což snad mělo absolventovi vysoké školy zakalit zrak, aby nepostřehl působivou křivku zadečku pod dívčíným sporým letním oděním. Paní Shatzkyová vzala ten den Sharon do Filadelfie, aby pro ni nakoupila „studentskou výbavu“. „Máti, *prosím*,“ namítala Sharon, když Mina začala líčit, jak „rozkošně“ Sharon vyhlížela v každém kousku nového oblečení. Al prohlásil (hrdě), že zde zmíněná Sharon Shatzkyová vlastní víc párů bot než on spodků. „*Tati*,“ sténala Sharon a rozhořčeně přivírala tygří oči. Zuckermanův otec podotkl, že pokud by Sharon měla nějaké otázky ohledně života na vysoké škole, může se zeptat jeho syna, který byl na Bass College redaktorem „školních novin“. Zuckerman ve skutečnosti redigoval literární časopis, ale na nepřesnosti, jež provázely oslavné výlevy rodičů

na jeho úspěchy, už si zvykl. Poslední dobou jeho tolerantnost vůči jejich nedostatkům ve skutečnosti rostla mílovými kroky. Zatímco ještě před rokem by ho byl možná dopálil nějaký matčin výrok, o němž věděl, že pochází přímo z časopisu *McCall's* (nebo to, že matka neví, co je to „objektivní korelát“ či ve kterém století žil Dryden), teď už ho to nevyvedlo z klidu. Také se přestal pokoušet vzdělat svého otce ve spletitostech sylogismu. Ten člověk si pochopitelně nedokázal vstřípit do hlavy, že argument, v němž střední termín není alespoň jednou distribuován, je neplatný – ale proč by na tom mělo Zuckermanovi ještě dneska záležet? Mohl si dovolit chovat se velkoryse k rodičům, kteří ho milují, jak nejlíp dovedou (třebaže jsou nevzdělaní a nedovedou logicky myslet). A kromě toho se po pravdě řečeno v posledních čtyřech letech stal víc žákem slečny Bensonové než potomkem rodičů Zuckermanových... Takže se ten večer choval ke všem laskavě a shovívavě, třebaže se „bavil“ většinou toho, co viděl a slyšel. Odpovídal na otázky Shatzkyových ohledně „studentského života“ beze stopy sarkasmu nebo namyšlenosti (alespoň on nic podobného ve svém hlase nezaslechl) a celou dobu se (bez úspěchu) snažil odvracet oči od řader jejich dcery napínajících těsné tričko a od svůdného hrudního košíčku vznášejícího se nad štíhlým pružným pasem a nevnímat, jak panteřím krokem našlapuje bosýma nohama po koberci pokrývajícím pokoj od stěny ke stěně... Koneckonců: čím může hýčkaná dcerunka středostavovského Krále zipů Ala Shatzkyho zaujmout studenta anglického písemnictví, který před pouhými několika týdny popíjel čaj a pojídal chlebičky s řeřichou v zahradě Caroline Bensonové?

V době, kdy měl Zuckerman složit závěrečné zkoušky u vojenské policie (jako třetí v ročníku, stejné umístění jako na Bass College), Sharon už studovala první ročník na Juliana Junior College poblíž Providence. Každý večer mu psala skandální dopisy na růžovém dopisním papíru s monogramem a zoubkovaným okrajem, který Zuckermanova matka té dokonalé mladé dámy věnovala jako dárek na rozloučenou: „můj nejdražší nejdražší když jsem při tělocviku hrála tenis nedokázala jsem myslet na nic jiného než jak se po rukou a po kolenou plazím přes pokoj k tvému čurákovi a pak

si tisknu tvýho čuráka na obličej, miluju to když mám tvýho čuráka v obličejí tisknu si na něj tváře a rty a jazyk a oči a uši a balím si tvýho čuráka do vlasů –“ a tak dále. To slovo, které ji (spolu s dalšími) naučil a vybízel ji, ať je používá při pohlavním styku a také, pro větší dráždivost, v telefonu a v dopisech, mělo přímo čarovnou moc nad dívkou zamčenou v ložnici na Rhode Islandu: „Pokaždé když míček přeletěl síť,“ psala Sharon, „jsem nad ním viděla tvýho báječného čuráka.“ Tomu poslednímu samozřejmě nevěřil. Pokud měla Sharon jako studentka oboru tělesné obcování nějakou slabinu, byl to sklon až trochu příliš přehánět, což mělo za následek, že ho styl její prózy (na což měl Zuckerman, vyškolený slečnou Bensonovou v jejím pojetí Nové kritiky, obzvlášť vytríbený postřeh) urážel svou příliš lacinou hyperboličností. Místo aby na něho působil jako afrodiziakum, rozčiloval ho častokrát svou banální naléhavostí a nepřipomínal mu ani tak D. H. Lawrence jako spíš ony cyklostylované příběhy, které mu bratr pašoval domů ze služby u válečného námořnictva. Zejména její používání slov „píča“ (s přívlastkem „rozpálená“) a „čurák“ (s přívlastky „velkej“ nebo „úžasnej“ nebo obojí) mu zavánělo strojeností či vzýváním, jedním slovem sentimentálnost jako jeho vlastní užívání či zneužívání adjektiva „lidský“ v seminárkách. Stejně tak ho netěšilo, že se Sharon odmítá řídit prostými pravidly gramatiky. Nepřítomnost čárek, teček a velkých písmen v jejích obscénních dopisech nebyla tak docela originálním projevem vzpoury (a Zuckermanovi nepřipadala ani zajímavá, ať už tím ikonoklastem byla Shatzkyová nebo e. e. cummings) a jako prostředek k vyjádření nespoutaného toku vášně mu jako stoupenci nejen *Paní Dallowayové* a *K majáku*, ale i *Paní Bovaryové* a *Vyslanců* (Thomase Wolfa už opravdu nedokázal číst) připadala koncipovaná na poněkud primitivní rovině představivosti.

Pokud však šlo o vášeň samotnou, nemohl mít námitek.

Prakticky přes noc (oprava: přes noc) se z panny, jejíž krev mu potřísnila stehna a slepila ochlupení poté, co ji zmermomočil na dece prostřeně na zadním sedadle otcova nového cadillaku, vyvinulo nejprostopášnější stvoření, jaké kdy poznal. Na Bass College nestudovala žádná, která by se Sharon vyrovnala, alespoň tedy žádná, kte-

rou kdy svlékl, a to patřil k pŕltuctu místních bohémů. Dokonce ani Barbara Cudneyová, hvězda Dramatické společnosti na Bass College a Zuckermanova společníce v jeho posledním ročníku plném úspěchů a slávy, dívka, která se v *Médeji* svíjela přes celou scénu a nyní studovala herectví na Yaleově univerzitě, zdaleka nedosahovala Sharoniny dobrodružné smyslnosti a Zuckermana také nikdy nenapadlo, aby po Barbaře, jakkoli byla duchem svobodomyslná a nevázaná, žádal určité projevy náklonnosti, zatímco Sharon doslova žadonila, aby ho jimi mohla zahrnout. Učitel ve skutečnosti nebyl v látce o mnoho napřed před žačkou, třebaže se na ni snažil tento dojem vytvářet, a také si nechával pro sebe svůj úžas nad její ochotou uspokojit každý jeho rozmar a nejzvrhlejší touhy. Ta proměna ve zvíře, které v ní probouzel pouhým vniknutím, překonávala na počátku veškeré chápání a vyvolávala v jeho mysli vzpomínky na jiné překvapivé a matoucí proměny, jichž byl svědkem – proměna jeho matky v pannu smyslů zbavenou, když Sherman odjel z domova a narukoval k námořnictvu, a podobně i Shermanův sestup z okouzlujícího bohéma na ortodontistu. Stačilo lehce naznačit, jak by si spolu mohli pohrát, projevit sebemenší *náznak* sexuálního zájmu – i on sám měl jisté zábrany –, a Sharon okamžitě zaujala vhodnou polohu nebo donesla potřebné náčiní. „Pověz mi, co chceš, abych říkala, Nathane, pověz mi, co chceš, abych dělala –“ A protože Zuckerman měl bujnou představivost a Sharon nesmírně těšilo ho obšťastňovat, každý červnový večer podnikali něco nového a vzrušujícího.

Dobrodružné napětí, které provázelo jejich milování (pokud tomu tento výraz odpovídá), často zesilovala ještě přítomnost všech čtyř rodičů v některé jiné části domu nebo venku na terase, kde popíjeli ledový čaj a klábosili. Zatímco si Zuckerman na podlaze pod pingpongovým stolem v suterénu domu jejich rodičů análně užíval se Sharon, čas od času vykřikl: „Pěkná rána,“ nebo „Hezký return, Sharon“ – a horečně se chvějící dívka šeptala v poloze na pejska: „Ach, je to tak zvláštní. Bolí to, ale vlastně to nebolí. Ach, Nathane, je to *tak zvláštní*.“

Neskutečně vzrušující. Ta riskantnost ho značně zneklidňovala (Al Shatzky se nevypracoval na Krále zipů vlídnosti či shovívavosti

k lidem), ale nedokázal jí odolat. Na vyzvání dospělých se pozdě večer usadili u stolu v kuchyni a jako dvě poslušné děti jedli z polévkových misek obří porce zmrzliny polité sirupem. Venku na terase se dospělí smáli, jaký to ta děcka mají apetýt – ano, přesně tahle slova jeho otec použil –, zatímco Zuckerman přiváděl pod stolem Sharon k extázi palcem u nohy.

Ze všeho nejlepší bylo „domácí divadlo“. Pro Zuckermanovo potěšení a pro roznícení jeho vášně nechala Sharon otevřené dveře do koupelny ozářené vrchním světlem a na tomto jevišti pro něj hrála, zatímco on seděl v ztemnělém obývacím pokoji na druhém konci chodby a naoko sledoval televizi. „Divadlo“ spočívalo v tom, že si Sharon rozepínala šaty (velmi pomalu, obratně, skutečně dráždivě jako pravá profesionálka), a když jí pak titěrné spodní prádlo leželo u nohou, zasunovala do sebe různé předměty. Zuckerman jako ohromený (naoko hrou filadelfského týmu) zíral přes chodbu na nahou dívku, která se, přesně podle jeho instrukcí, vášnivě svíjela na plastové rukojeti kartáče na vlasy, na aplikátoru vaginálního želé a jednou dokonce na cuketě, kterou si za tímto účelem ten den odpoledne koupili. Pohled na to, jak ten dlouhý kus zeleniny (pochopitelně nevařený) mizí v jejím těle a opět se vynořuje, pohled na dceru Krále zipů, jak sedí s roztaženými nohama na okraji vany a chlípně odevzdává všech svých stotřiasedmdesát centimetrů rostlinnému pyji, patřil k nejmysterióznějším a nejpoutavějším výjevům, jaké kdy Zuckerman ve svém (nepopíratelně) profánním životě spatřil. Bylo to téměř stejně vzrušující, jako když se k němu ten večer přes obývací pokoj svých rodičů plížila po kolenou a s očima upřenými na jeho obnažený úd plazila jazyk. „Chci být tvou dcerkou,“ šeptala mu (navíc bez nápovědy), zatímco na terase za domem vyprávěla její matka jeho matce, jak rozkošně Sharon vypadala v zimním kabátku, který pro ni to odpoledne koupili.

Jak se ukázalo, vzpoura, v níž Sharon hrála hlavní roli, nebyla příliš komplikovaná, ovšem Sharon také nebyla nijak složitá osobnost. Pokud její chování přesahovalo jeho chápání, bylo to proto, že mu připadalo tak trapně *průhledné*. Sharon nenáviděla svého otce. Jeden z důvodů, proč ho nenávidí – jak tvrdila –, bylo jejich ošklivé

příjmení, *s nímž on odmítal cokoli udělat*. Před mnoha a mnoha lety, když byla ještě nemluvně v kolébce, se všech pět bratrů Shatzkyových sešlo, aby se domluvili, jak „z obchodních důvodů“ změní svoje příjmení. Rozhodli se pro Shadley. Pouze její otec jako jediný z pětice to vylepšení odmítl. „Nestydím se za ně,“ oznámil zbylým čtyřem – a vypracoval se z nich, jak sdělil své dceři, k největšímu úspěchu. Jako kdyby to něco dokazovalo! stěžovala si Zuckermanovi Sharon. Copak ti to *příjmení* nepřipadá vyloženě *ošklivé*? A doveď si představit, jak to lidem zní? Zvláště u holky! Sestřenice Cindy je Cindy Shadleyová, sestřenice Ruthie je Ruthie Shadleyová – ona jediná ze všech holek v příbuzenstvu je pořád ještě Shatzkyová! „Ale no tak, prosím tě, neblbni, já jsem obchodní značka,“ vykládal jí otec, „mě zná ve Státech každý. To se mám zničehonic předělat na Krále zipů Ala *Shadleyho*? Kdo to jako má být, zlato?“ Tedy, pravda je, že když jí bylo patnáct, nedokázala unést ani to, že si říká Král zipů. Král zipů byl stejně děsný jako Shatzky, v některých ohledech horší. Chtěla otce se jménem, které nepůsobí ani jako vtip, ani jako nehorázná lež. Chtěla *skutečné jméno*. A varovala ho, že jednoho dne, až na to bude mít věk, si najme právníka a půjde k okresnímu soudu a to jméno dostane. „Dostaneš je, neboj se – a víš jak? Stejně, jako je dostanou všechny hodný holky. Vdáš se a já budu na svatbě plakat radostí, že už nebudu muset poslouchat nějaký řeči o tom, jaký máš příjmení –“ a tak dále přesně v tomto duchu pět únavných let Sharonina dospívání. A to ještě úplně neskončilo. „Co je Shat-zky jiného,“ stěžovala si truchlivě Zuckermanovi, „než minulý čas od Shit-zky? Ach jo, proč si je *nezmění*! Jak ten člověk dokáže být tvrdohlavý!“

Když Sharon vyjadřovala opovržení nad rodinným příjmením, dosahovala zjevně mezi své duchaplnosti – a dokonce to ani nebyl pokus o vtip. Pravda byla taková, že pokud právě Zuckermanovi nehrála erotické divadýlko, dokázala ho pěkně nudit. Neměla ponětí absolutně o ničem. Nevyslovovala *g* ve slově „length“ ani neaspirovala *h* ve slovech „when“ a „why“, dokonce ani ve slově „whale“, pokud by se někdy rozhovor stočil na Melvilla. A používala to nejpokleslejší filadelfské „o“, jak je snad vyslovují pouze taxikáři. Pokud jí někdy došel smysl jeho vtipu, vzdychla a zvedla oči k nebi,

jako kdyby jeho vytříbené žertování klesalo na úroveň vtípků jejího otce – a Zuckermana přitom na Bass College považovali za druhého H. L. Menckena! Sžíravý ostrovtip jeho úvodníků (na téma nedostatků na studijním oddělení či ve studentské samosprávě) přirovnávala slečna Bensonová k sarkasmu Jonathana Swifta! Jak by kdy mohl vzít Sharon s sebou na Bass navštívit slečnu Bensonovou? Co kdyby jí začala vyprávět ty nekonečné bezduché příběhy o sobě a svých kamarádkách ze střední školy? Bože, když se Sharon rozpovídala, dokázala člověka unudit k smrti! Při rozhovoru zřídka kdy dokončila větu, ale k Zuckermanovu znechucení slepovala slova gumovitou směsí „vííí“ a „chci říííct“ a takovými výrazy nadšení jako „fakt skvělej“, „fakt úžasnej“ a „fakt senzační“... přičemž tím posledním obvykle popisovala partu pubertáků, s kterými jela na výlet do Atlantic City, když jí bylo patnáct, což – ani věřit se tomu nechce – bylo pouze předloni v létě.

Nevycválaná, dětinská, nevzdělaná, zcela postrádající vytříbenost citu a kultivovanost ducha, jaké posléze tolik obdivoval v románech – a v osobnosti – Virginie Woolfové, jejíž fotografii měl poslední semestr připíchnutou nad stolem. Po horečném, divokém, společně stráveném měsíci rukoval do armády s tajným ulehčením, že Alovu a Minninu stoťiasedmdesáticentimetrovou holčičku zanechává doma (navenek ve stejném stavu, v jakém ji našel). Byla mu dráždivou otrokyní a neobyčejně skvělou souložnicí, ale sotva by mohla být duchovní spřízněnkyní někomu, kdo má tak procítěný vztah k význačným spisovatelům a velkým románům. Tak mu to alespoň připadalo až do chvíle, kdy vyfasoval pušku M1 a zjistil, že potřebuje všechny blízké, které má.

„Miluju tvýho čuráka,“ plakala do telefonu. „Tolik se mi po tvým čurákovi stejská. Ach, Nathane, já si hladím píču, hladím si píču a představuju si, že seš to ty. Ach, Nathane, mám se udělat do telefonu? Nathane –?“

V slzách a v hrůze se vypotácel z budky – stačilo, aby si představil, že zanedlouho bude mrtvý on i jeho genitál! A co když přijde jenom o genitál a *Nathan bude žít dál* – co když mu pod botama vybuchne mina a on se vrátí k holce, jako je Sharon, a mezi nohama

nebude mít nic. „Ne!“ přikazoval si. „Takové představy si nepřipouštěj! Nech toho! Mysli trochu! Tohle je jenom iracionální pocit viny kvůli Sharon a cuketě – strach, že tě stihne trest za to, že jsi dcerunku prcal do zadku přímo jejímu tátovi pod nosem! Učebnicové fantazie o odplatě! *Nic takového se nestane!*“ Tím myslel *jemu*, protože ve válce se samozřejmě takové věci stávají, dokonce každý den.

A pak, po osmi týdnech pěchotního výcviku a dalších osmi týdnech na kurzu vojenské policie, ho odveleli jako písaře k zásobovací jednotce ve Fort Campbellu, do jihozápadního kouta Kentucky, devadesát kilometrů od Paducah, dvanáct tisíc kilometrů daleko od severokorejských protipěchotních min. Zuckermanovi přálo štěstí! Usmálo se na něj v podobě administrativního omylu, díky němuž odsouzenci náhle dostanou milost a pohodáři jsou ze dne na den odesláni na smrt. Takové věci se rovněž stávají každý den.

Zuckerman uměl psát na stroji pouze dvěma prsty a o zařazování či vyplňování formulářů neměl ponětí, ale naštěstí pro něho dělalo kapitánovi, veliteli skladu, kam Zuckermana přidělili, takovou radost, že mu poslali Žida a on si z něho může utahovat – i to se někdy stává –, že byl ochotný si s tím neohrabaným asistentem vystačit. Neohlásil – jak se ten nemotorný asistent stále obával – chybu v zařazení, díky níž poslali Zuckermana do Fort Campbellu místo do krvavé záhuby v bahně za bordelem někde v Soulu, ani za něj na osobním oddělení nepožadoval náhradu. Místo toho se kapitán Clark každé odpoledne před odchodem na golfové hřiště u letecké základny rozehrával tím, že odpaloval bavlněné golfové míčky ze své kanceláře do kóje, kde seděl jeho neumětelský písař a asistent v jedné osobě. Zuckerman se ze všech sil snažil tvářit, že ho vůbec nevyvádí z míry, když se mu od košile odrážejí golfové míčky. „Přesný zásah, pane,“ říkal s úsměvem. „Eště ne tak docela,“ odpovídal jeho nadřízený, plně soustředěný na úder, „eště ne...“ A mydlil je otevřenými dveřmi kanceláře, dokud konečně nezasáhl terč. „Jó, teď konc to byla správná trefa, Zuckermane, rovnou do frňáka,“ jásal svým jižanským dialektem.

Sadistické prase! Odporný bigotní Jižan! Na konci každého dne mířil Zuckerman ze skladu do kanceláře náčelníka štábu, aby podal stížnost na kapitána Clarka (o němž nepochyboval, že je tajným

členem Kukluxklanu). Ale protože Zuckerman vlastně ani neměl být v Kentucky, ale byl předurčen, aby zahynul v Koreji (a ještě by tam mohl skončit, pokud způsobí Clarkovi nějaké nepříjemnosti), pokaždé usoudil, že bude nejvhodnější potlačit rozhořčení a zamířit do jídelny na večeři a pak do knihovny, kde může pokračovat v četbě autorů z londýnské čtvrti Bloomsbury, spřízněných s Virginíí Woolfovou, přičemž asi tak po hodince odkládal knihu, aby si ještě jednou přečetl dnešní hanbatý dopis od zhýralé nezletilky, kterou se ještě neodhodlal pustit k vodě. Ale jak ho to štvalo, kristepane! Co jeho lidská důstojnost! Jeho lidská práva! Jeho *víra*! Jaké rozhořčení v něm vzkypělo pokaždé, když mu po těle měkce sklouzl míček... což ovšem není totéž (to vojín Zuckerman dobře věděl), jako když z člověka stříká krev. Ani to není, co se v literatuře, a vlastně i v životě, nazývá utrpením nebo bolestí.

Bolest ovšem Zuckermana časem navštíví – v podobě odcizení, pokoření, zuřivého a neutuchajícího protivenství, nepřátel, kteří nebudou ctihodnými děkany, milujícími otci či zabeđenými důstojníky v týlovém zabezpečení armády. Ano, do jeho života záhy vstoupí bolest, a nestane se tak zcela bez jeho vlastního přičinění. Jak ho varoval jeho milující otec: když bude vyhledávat nesnáze, najde je – a jaké to pro něho bude překvapení. Krutostí a neústupností, čirou *bolestivostí* předčí jeho útrapy všechno, co dosud poznal doma, ve škole, při vojenské službě, a nebude se to podobat ničemu, co si představoval, když přemítal nad utrápenou, oduševnělou tváří Virginie Woolfové nebo když psal svou závěrečnou práci o spodním proudu úzkosti v jejích románech. Nepřízeň osudu měla našeho mladého conquistadora dosáhnout už krátce poté, co byl omylem prozřetelnosti – jeho poslední velká dávka začátečnického štěstí, jak se ukázalo – odeslán na pastorální jih Spojených států místo na korejská jatka. Měl začít platit... za marnivost a nevědomost, to samozřejmě, ale především za své vnitřní rozpory: za jedovatý jazyk a tenkou kůži, za duchovní aspirace a chlípné touhy, za změkčilé chlapecké potřeby a mužné, panovačné ambice. Ano, v příštích deseti letech měl v hojné míře poznat o pokoře všechno, co si jeho otec přál, aby se naučil od Dalea Carnegieho. A pak v míře ještě větší.

Ale to už je opravdu jiný příběh, natolik přízračný, že bezvýznamný jižanský antisemita odpalující bavlněné golfové míčky na Zuckermanův nos, a dokonce i sedmnáctiletá Sharon Shatzkyová, předvádějící se mu s cuketou v rozkroku jako pařížská děvka na výstavě, patří oba do jeho idylického a nevinného mládí stejnou měrou jako ono odpoledne, kdy popíjel čaj a chroupal řeřichu v zahradě Caroline Bensonové. Příběh Zuckermanova utrpení vyžaduje přístup daleko *vážnější* než ten, jež jsem zvolil pro příběh jeho poklidného rozverného mládí. Měl-li bych věrně vyprávět o ranách osudu, jež Zuckermana stíhaly mezi dvacátým a třicátým rokem jeho věku, vyžadovalo by to hlubší ponor, temnější smysl pro ironii, vážný a přemítavý tón hlasu místo tohoto pobaveného, olympského úhlu pohledu... anebo ten příběh možná nevyžaduje ani vážnost, ani komplexnost, ale prostě jiného autora, někoho, kdo by v pokračování příběhu viděl prostou pětadvacetistránkovou komedii, jaká to docela dobře být mohla. Autor této povídky však zažil podobné rány osudu v přibližně stejném věku a ani jako pětatřicetiletý v sobě bohužel nenachází sílu, aby tento příběh dokázal vyprávět stručně ani aby mu připadal zábavný. „Bohužel“ proto, že není úplně jasné, zda to neprozrazuje víc o něm samotném než o oněch ranách.

Flirt s katastrofou

(aneb Seriózním mužem v padesátých letech)

Ne, neženil jsem se z obvyklých důvodů – z toho mě nikdo obviňovat nemůže. Nenašel jsem si manželku proto, že jsem se bál osamělosti, nebo proto, že jsem potřeboval „životní družku“ či kuchařku nebo společníci ve stáří, a rozhodně jsem se neženil proto, abych ukojil svůj chtíč. Ať si o mně dnes říkají cokoli, sexuální touha s tím neměla nic společného. Naopak. Přestože to byla docela hezká žena – měla výraznou nordickou tvář s pravidelnými rysy, odhodlané modré oči, jež jsem s obdivem charakterizoval jako „ledové“, rovné zlatavé vlasy ostříhané na ofinu, hezký úsměv, přitažlivý srdečný smích –, její krátké tělo s tlustýma nohama mi ve svých proporcích připadalo skoro trpasličí a od počátku do konce mě nepřestávalo odpuzovat. Obzvlášť se mi protivila její chůze. Pohybovala se nemotorně, skoro jako chlap, a když se snažila jít rychle, trochu se valila a mně se v hlavě spojovala s obrázky čeledínů a námořníků od obchodního loďstva. Když jsem – poté, co jsme se stali milenci – přihlížel, jak mi někde na chicagské ulici spěchá vstříc, bezděčně jsem couvl, třebaže byla ještě daleko, už při pouhé představě, že se to tělo ke mně přitiskne, a zatrnulo ve mně, když jsem si uvědomil, že jsem ji *svou* učinil dobrovolně.

Lydia Kettererová byla o pět let starší než já, rozvedená, a její desetiletá dcera bydlela u Lydiina bývalého manžela a jeho druhé manželky v nové čtvrti na jižním předměstí Chicaga. Kdykoli se během předchozího manželství Lydia odvážila kritizovat či zpochybnit manželův úsudek, zvedl ji ze země – byl to mohutný muž dvakrát těžší než ona a o třicet čísel vyšší – a hodil ji na nejbližší stěnu. V měsících po rozvodu týral Lydii prostřednictvím holčičky, které

bylo tehdy šest a byla zpočátku svěřena do péče matce. Když se Lydia zhroutila, Ketterer vzal dítě k sobě a poté, co Lydii propustili z nemocnice a vrátila se zpátky do bytu, odmítal jí holčičku vrátit.

Byl to už druhý muž, který ji málem zničil. Ten první, Lydiin otec, ji zneužil, když jí bylo dvanáct. Matka zůstala od Lydiina narození upoutaná na lůžko. Zdálo se, že ji sužuje pouze bolest v kříži, ale zůstávala slabá, jako by měla každým dnem zemřít. Poté, co Lydiin otec uprchl, matku s dcerou přijaly do svého domu v chicagském Skokie dvě staropanenské tetičky. Dokud Lydia v osmnácti neutekla s Kettererem, bydlely s matkou v jednom pokoji v zadním traktu tohoto bezpečného přístavu, jehož hrdiny byli letec Lindbergh, senátor Bilbo, kněz Coughlin a vlastenec Gerald L. K. Smith. Ten život sestával převážně z trestu, ponížení, zrady a porážky a právě tohle mě navzdory neblahému tušení přitahovalo.

Kontrast s mou vlastní rodinou, kde vládla oddanost a soudržnost, mě ohromoval. Zatímco Lydia vzpomínala, jak tisíc a jednu noc mazala matce záda Sloanovou koňskou masťou, já si nedokázal vybavit jedinou hodinu svého dětství, kdy by moje matka nebyla schopna vykonávat obřady svého úřadu. Možná se někdy cítila indisponovaná, ale zřejmě ani to jí nebránilo v jejím proslulém pohvizdování, v nepřetržité směsici „estrádních melodií“, jejichž líbezný šveholení neustále provázelo její domácí práce a každodenní povinnosti. Marodem jsem u nás doma byl já: dusivý záškrť, následné každoroční infekce dýchacích cest, vyčerpávající záněty uzlin, záhadné záchvaty „alergií“. Až do puberty jsem trávil prakticky stejnou dobu ve školní lavici jako v posteli nebo pod dekou v obývacím pokoji, což činí letoru mé pohvizdující matky – „paní Cukrfoglová“, říkal jí pošťák – o to působivější. Můj otec, třebaže nebyl ve své nezničitelnosti tak zářivě usměvavý a svým založením byl mnohem vážnější člověk než moje matka v roli rozverně venkovanky, si dovedl s nesnázemi, jež naši rodinu stíhaly, poradit stejně dobře jako matka s domácnostmi. Především to byla hospodářská krize, pak moje nemoci a také nevysvětlitelné sňatky mé starší sestry Sonii, která se *dvakrát* provdala za syny Sicilanů. První z nich zpronevěřil peníze a nakonec spáchal sebevraždu. Druhý podnikal poctivě, ale jinak to

byl křupan k pohledání – výrazem z jidiš, který jediný vystihuje tíhu našeho hlubokého žalu a opovržení, *prust*.

Ani my jsme se nevyznačovali elegancí, ale rozhodně jsme nebyli žádná spodina. Rodiče mi vštěpovali, že důstojnost se neodvozuje od společenského postavení – rozhodující je charakter a chování. Moje matka vtípkovala na účet dam ze sousedství a smála se jim, že tajně sní o norkovém kožichu a dovolené na Miami Beach. „Tahle,“ prohlašovala přezíravě o přitroublé sousedce, „se celou dobu těší jenom na to, až si na sebe hodí stříbrnou lišku a vyrazí na flám s hoi polloi.“ Až když jsem začal studovat na vysoké škole a sám jsem to slovo nevhodně použil, dozvěděl jsem se, že onen starořecký výraz, jenž pro moji matku označoval lepší lidi – snad proto, že „hoi polloi“ jí znělo jako „hoity-toity“, další z jejích opovrhlivých výrazů pro nafoukance –, ve skutečnosti označuje prostý lid.

Tolik tedy, pokud jde o třídní boj jakožto palčivý problém v naší domácnosti nebo společenskou nevraživost, případně ctižádost jako motiv jednání. Pro naše nebyla dokladem hodnoty člověka naditá peněženka, ale pevný charakter. Byli to dobří, rozumní lidé. Je opravdu obtížné pochopit, proč jejich dva potomci tak promarnili svůj život, proč partnerské svazky obou jejich dětí musely končit tak katastrofálně. To, že si první manžel mé sestry a moje jediná manželka oba vzali život, jako by naznačovalo něco o naší společné výchově. Ale co? Žádné vysvětlení mě nenapadá. Právě moje matka a můj otec byli ukázkovým příkladem rodičů, kteří za pošetilost svých dětí nenesou sebemenší zodpovědnost.

Otec byl účetní. Protože měl vynikající paměť a s čísly si doslova hrál, v naší čtvrti obývané převážně pracovitými Židy první generace přistěhovalců ho považovali za člověka s rozhledem a lidé v nesnázích se na něho velice často obraceli s prosbou o radu. Byl hubený, upjatý a vážný, vždy pečlivě upravený v bílé košili s vázankou, a svou lásku mi projevoval odměřeným a bezbarvým způsobem, který ve mně probouzí palčivé záchvěvy něhy, zejména když je dnes na lože upoután on a já žiju v dobrovolném vyhnanství tisíce kilometrů od něj.

Když jsem tím churavým, horečkou rozpáleným pacientem býval já, cítil jsem něco silnějšího, něco jako mystifikaci, jako by otec

byl nějaká mluvící elektrická hračka, která si přesně úderem šesté přichází se mnou hrát. Jeho způsob, jak mě zabavit, spočíval v různých aritmetických hlavolamech, které on řešil levou rukou. „Jedme s cenou dolů“, oznámil mi tónem nikoli nepodobným žáčkovi, který zahajuje recitaci názvem básně. „Obchodník s oděvy se snaží zbavit svrchníku v loňském střihu a sníží původní cenu ze třiceti dolarů na čtyřiašedeset. Stále se mu nedaří kabát udat, takže sníží cenu na devatenáct dolarů a dvacet centů. Opět nenašel zákazníka, takže opět zkusil snížit cenu a tentokrát uspěl.“ Tady se odmlčel – pokud jsem potřeboval, mohl jsem ho v tu chvíli požádat, aby mi některý detail zopakoval. Pokud ne, pokračoval. „Dobrá, Nathane, za kolik kabát prodal, jestliže poslední sleva byla konzistentní s předchozími?“ Nebo: „Vyrábíme řetěz.“ Dřevorubec má šest částí řetězu a každá má čtyři články. Jestliže cena za nařiznutí jednoho článku –“ a tak dále. Příští den, zatímco si matka pohvizdovala Gershwina a žehlila tátovi košile, já v posteli snil o konfekčních oděvech a o dřevorubci. Komu ten obchodník nakonec kabát prodal? Uvědomil si zákazník, co ho koupil, že svrchník má loňský střih? A pokud v něm přišel do restaurace, začali se lidi smát? Jak vlastně „loňský střih“ vypadá? „Stále se mu nedaří kabát udat“, opakoval jsem si nahlas a slyšel jsem v té větě silnou melancholii. Pořád ještě si vybavuju, jak nabyté významem mi připadalo to slovo „udat“. Že by si byl ten svrchník v loňském stylu koupil ve své bezelstné nevědomosti onen dřevorubec se šesti kusy řetězu? A proč tak zčistajasna potřeboval svrchník? Že by ho někdo pozval na maškarní bál? A kdo? Matka se domnívala, že otázky, které mě napadají, jsou „chytré“, a byla ráda, že mám o čem přemýšlet, zatímco ona má doma práci a nemá čas se mnou hrát Černého Petra nebo dámu. Otce však spíš skličovalo, že mě přitahují fantaskní a nepodstatné podrobnosti týkající se zeměpisu, osobnosti a záměru místo prosté krásy aritmetického výsledku. Nepovažoval to u mě za projev inteligence, a měl pravdu.

Na prostonané dětství rozhodně nevzpomínám nostalgicky. Počátkem dospívání mě na školním dvoře dennodenně ponižovali (v té době mi připadalo, že nic horšího už ani existovat nemůže), protože jsem byl zakřiknutý, slaboučký a beznadějně nemotorný ve všech

sportech. Také mě neustále doháněla k vzteku neodbytná pozornost, jakou rodiče věnovali mému zdraví, dokonce i poté, kdy ze mě v šestnácti vyrostl svalnatý kluk se širokými rameny, který si svoje nekoordinované a směšné výstupy na hrací ploše i na střídačce kompenzoval tím, že ve smrduté umývárně cukrárny na rohu hrál kostky a o sobotních večerech vyjížděl v autě plném „hulících chytrolínů“ – jak říkal můj otec – marně pátrat po nevěstinci, který se měl nacházet někde ve státě New Jersey. Hrůza, kterou jsem cítil *já*, byla samozřejmě větší, než jakou cítili rodiče – určitě se jednoho dne probudím se šelesty na srdci, se záduchou, nebo se svou typickou horečkou třicet devět osm... Tyhle strachy způsobovaly, že jsem rodiče napadal s necitelností i na pubertáka mimořádnou, takže se nezmohli na slovo a ještě celá léta se mě potom báli. Kdyby mi můj nejhorší nepřítel řekl: „Doufám, že zdechneš, Zuckermane,“ nebyl by mě rozběsnil víc, než když se mě otec s tím nejlepším úmyslem zeptal, jestli jsem si nezapomněl vzít vitaminovou kapsli, nebo když matka ve snaze zjistit, zda se mi k nachlazení nepřipojila horečka, učinila tak u večere pod zástěrkou dlouhého polibku na čelo. Jakou zuřivost ve mně všechna ta něha probouzela! Vzpomínám si, jak se mi opravdu ulevilo, když prvního manžela mé sestry přistihli ve strýcově firmě na topné oleje s rukou v pokladně, a obavy rodičů se zaměřily na Soniu. A moje také. Občas se po návštěvě ve věznici, kde si měl Billy odkroutit rok a den, vracela domů, aby se na mém sedmnáctiletém rameni vyplakala. Děla-lo mi to nesmírně dobře a báječně mě povznášelo, že tentokrát nejsem objektem starostlivé péče, jako když ona musela v dětství poskytovat zábavu malému marodovi – a nestěžovala si.

Když jsem o několik let později studoval na Rutgers, Billy prokázal mým rodičům laskavost a oběsil se na šňůře uvázané na garnýž v jejich ložnici. Podle mě nepředpokládal, že ho skoba udrží. Jak jsem Billyho poznal, nejspíš chtěl, aby se garnýž pod jeho vahou utrhla, takže až se moji rodiče vrátí z nákupu, najdou ho na podlaze – zhrouteného, ale dosud živého. Pohled na zetě s vymknutým kotníkem a provazem kolem krku měl mého otce pohnout k tomu, aby dobrovolně zaplatil pět tisíc dolarů, které Billy dlužil svému bookmakerovi. Jak se ovšem ukázalo, garnýž byla pevnější, než Billy

předpokládal, a oběšenec se udusil. Díky bohu, že ho máme z krku, řekli byste si. Ale ne. Následující rok si Sunny vzala „dalšího“ (výraz mého otce). Tytéž vlnité černé vlasy, tentýž „mužný“ dolíček na bradě, tentýž odpudivý původ. Johnny neměl slabost pro koničky, ale pro děvky. Manželský svazek nicméně vzkvétal. Pokaždé, když je švagr přistižen, padne na kolena a prosí Sunny o odpuštění. Tohle gesto zjevně na mou sestru zabírá – ovšem ne na mého otce: „Líbá jí boty,“ říká a hnusem přivírá oči, „skutečně jí líbá boty, jako kdyby to byl projev lásky, úcty – čehokoli!“ Mají spolu čtyři hezké děti s vlnitými vlasy – tedy čtyři v roce 1962, kdy jsem je viděl naposled: Donnu, Louise, Johna juniora a Marii (to jméno je ze všech podrazů opravdu nejbezcitnější). John senior staví bazény a každý týden přináší domů dost, aby si mohl dovolit utratit v New Yorku za holku na telefonu sto dolarů, aniž by to nějak pocítil (tedy finančně). Když jsem naposled viděl jejich letní sídlo v italské části Catskillských vrchů, měli v obývacím pokoji dokonce víc růžových „harémových“ polštářů než doma ve Scotch Plains, a dokonce ještě velkolepější mlýnek na pepř. Ať jsou „doma“ tam či tam, přibory, ubrusy, ložní prádlo i ručníky nesou monogram SZR, iniciály mé sestry.

Jak je to možné? Ta otázka mě tehdy pronásledovala. Jak je možné, že moje sestra, která doma v obývacím pokoji nekonečně hodiny cvičila stupnice, znovu a znovu mi zpívala kusy z operet *Píseň o Norsku* a *Princ na studiích*, až jsem se toužil stát Norem nebo šlechtickým synkem, která „brala hodiny“ u doktora Bresslensteina v jeho studiu v severní Filadelfii a v patnácti už zpívala „Because“ na svatbách za peníze, sestra, která už měla vzrušující a vznešené vystupování první dámy souboru v době, kdy se jiné holčičky ještě trápily kvůli klukům a akné – jak mohla právě ona skončit v domě s harémovým „motivem“, mateřsky pečovat o děti vyučované jeptiškami a pouštět našim zamlklým rodičům na stereu Jerryho Valea, jak zpívá „italské hity“, aby je pobavila, když přijedou v neděli na návštěvu? *Jak? Proč?*

Když se Sonia vdala podruhé, napadalo mě, jestli se neúčastní nějakého tajného a záhadného rituálu. Jestli se záměrně nerozhodla umrtvit své tělo, aby se ponořila až do hlubin své duchovní bytosti.

Představoval jsem si ji, jak v noci leží v posteli (ano, v posteli), vedle ní chrní ten její prasácký hezounek a Sonia ve tmě triumfálně jáásá naplněna vědomím, že aniž to kdokoli tuší – kdokoli znamená její zmatení rodiče a ten nechápavý univerzitní student, její bratr –, daří se jí zůstávat stále touž osobou, která nás dříve z pódia Ymky okouzlovala tím, co Bresslenstein (ubohý uprchlík z Palestiny, ale podle vlastního tvrzení dříve slavný mnichovský impresárió) popisoval mé matce jako „nádherné, překrásné kolorатурní zabarvení hlasu – z té vyroste další Lily Ponsová“. Dokázal jsem si představit, že budeme jednou sedět u večere a ona zaklepe na zadní dveře našeho bytu, černé vlasy bude mít opět k ramenům, na sobě tytéž dlouhé vyšíváné šaty, ve kterých zpívala v *Princi na studiích* – moje šarmantní a jiskřivá sestra, při jejímž vystoupení na scéně mi vhrkly do očí slzy hrdosti, naše Lily Ponsová, naše Amelita Galli-Curciová se k nám vrací, uhrančivá jako vždy a *nezkažená*: „Musela jsem to udělat,“ vysvětluje, když se k ní všichni současně vrháme s rozevřenou náručí, „jinak to nedávalo žádný smysl.“

Stručně řečeno: nedokázal jsem se snadno smířit se skutečností, že mám někde ve vilové čtvrti na předměstí sestru, jejíž životní radosti a bytové dekorace – vulgární v očích snobského studenta posledního ročníku vysoké školy, *schöngeista*, který už s vločkami u snídaně hltá pojednání Allena Tatea o vznešenosti krásna a studii doktora Leavise o Matthew Arnoldovi – se víceméně podobají milionům jiných amerických rodin. Místo toho jsem si Soniu Zucker-manovou Rugieriovou představoval v očištění.

Lydii Jorgensonovou Kettererovou jsem si představoval v pekle. Ale kdo by ji viděl někde jinde, když slyšel ty děsivé příběhy z její minulosti? Moje dětství, navzdory křehkému zdraví, horečkám a všemu ostatnímu, působilo ve srovnání s jejím jako verze ráje. Zatímco mě jako dítě obskakovali, ona byla služičkou, zotročeným dítětem, celodenní a celonoční ošetřovatelkou své hypochondrické matky a snadnou kořistí svého pudy ovládaného otce.

Příběh incestu, jak ho vyprávěla Lydia, byl velice prostý, tak prostinký, že mě to až ohromilo. V té době mi připadalo nepředstavitelné,

že čin, který jsem si spojoval výlučně s velkolepým starořeckým dramatem, mohl skutečně bez posluš, sborů a věštírén proběhnout mezi chicagským mlékařem v jeho montérkách s logem Bloomfield Farms a jeho rozespalou modrookou dcerkou před jejím odchodem do školy. A přesto se tak stalo. „Byl jednou jeden tatínek,“ začínala Lydia s oblibou svůj příběh, a jednoho časného zimního rána, když se chystal vyjít z domu, aby nastartoval svou mlékářenskou dodávku, přišel do jejího pokojíku oblečený do práce a lehl si vedle ní. Celý se chvěl a z očí mu tekly slzy. „Ty jsi všechno, co mám, Lydie, ty jsi tatínko – všechno. Oženil jsem se s mrtvolou.“ Pak si, jenom proto, že se oženil s mrtvolou, stáhl montérky ke kotníkům. „Tak prostě to bylo,“ vyprávěla Lydia. Malá Lydia, stejně jako dospělá Lydia, nekřičela ani se nenadzvedla a nezaťala mu zuby do krku, když už na ní ležel. Že by ho mohla kousnout do ohryzku, ji sice napadlo, ale bála se, že by křikem vzbudil matku, která se potřebuje vyspat. *Bála se, že by křikem vzbudil matku.* A navíc mu nechtěla ublížit – byl to její otec. Pan Jorgenson se to ráno ještě dostavil do práce, ale jeho nákladák našli později ten den opuštěný v lesní rezervaci. „A nikdo netušil,“ vyprávěla Lydia poklidným tónem svou pohádku, „kam se poděl“ – ani jeho invalidní manželka, kterou zanechal bez prostředků, ani jejich vyděšené dítě. Zpočátku Lydii cosi přimělo věřit, že uprchl „na severní pól“, i když byla současně přesvědčená, že číhá někde opodál připravený rozdrtit jí lebku kamenem, pokud by některé ze svých malých kamarádek pověděla, co jí udělal, než zmizel. Ještě celá léta poté – dokonce jako dospělá žena, dokonce i po svém nervovém zhroucení – kdykoli procházela o Vánocích centrem Chicaga, přemítala, jestli otec není jedním z těch Santa Clausů, kteří postávali před obchodními domy a cinkali na zákazníky zvonečky. Když se jako osmnáctiletá rozhodla v prosinci utéct s Kettererem ze Skokie, přistoupila k Santa Clausovi před obchodním domem Goldblatt a řekla mu: „Budu se vdávat. Na tobě už mi nezáleží. Vdám se za chlapa, který měří sto devadesát a váží přes sto kilo, a jestli se mě někdy znovu pokusíš třeba jenom sledovat, zprerážá ti všechny kostičky v těle.“

„Pořád ještě nevím, co z toho bylo pošetilejší,“ říkala Lydia. „Jestli předstírat, že ten nebohý zmatený Santa Claus je můj táta,

nebo si představovat, že ten mamlas, za kterého jsem se chtěla vdát, je chlap.“

Krvesmilstvo, manželství s násilníkem a potom to, co nazývala „koketování“ s šílenstvím. Měsíc poté, co se Lydia s Kettererem kvůli fyzickému týrání rozvedla, se její matce konečně podařilo dostat infarkt, k němuž celý život spěla. Ten týden, kdy matka ležela pod kyslíkovým stanem v nemocnici, ji Lydia odmítala navštívit. „Vysvětlila jsem tetám, že jsem už této záležitosti věnovala veškerý čas, který matce dlužím. Jestliže umírá, jak bych tomu já ještě mohla zabránit? A pokud opět simuluje, odmítám se na tom podílet.“ A když matka konečně vydechla naposled, Lydiin žal, úleva, radost či provinilost na sebe vzaly podobu naprostého ochromení. Nic jí nestálo za to, aby se kvůli tomu namáhala. Krmila a oblékala šestiletou dceru Moniku, ale jinak nic. Nepřevlékala se, nestlala, nemyla nádobí. Když otevřela konzervu, aby něco přece jen snědla, téměř pokaždé zjistila, že jí kočičí žrádlo. Pak začala psát rtěnkou po zdech. Když si v neděli po pohřbu přišel Ketterer Moniku vyzvednout, našel holčičku v dětské stoličce, oblečenou a připravenou, a stěny bytu pomalované otázkami napsanými velkými písmeny rtěnkou: PROČ NE? TY TAKY? PROČ BY MĚLI? TO ŘÍKÁ KDO? MY TO CHCEME? Lydia seděla dosud u snídaně, misku měla plnou steliva pro kočky, politého močí a posypaného kousky vosku ze svíčky.

„To se mu strašně líbilo,“ vyprávěla mi Lydia. „Člověk přímo viděl, jak mu to v mozku, nebo jak bys nazval to, co tam vlastně má, šrotuje. Strašně ho štválo, že jsem se s ním rozvedla, strašně ho štválo, že ten soudce v soudní síni slyšel, jaký je surovec. Strašně ho štválo, že přišel o svůj boxovací pytlík. ‚Ty si myslíš, jaká nejsi chytrá, chodíš si po galeriích a myslíš si, že ti to dává právo koman-dovat svého manžela –‘ A pak mě zvednul a mrsknul se mnou o zeď. Věčně mi vykládal, jak bych mu měla být vděčná, že mě zachránil z toho baráku plného starých bab, že bych se mu měla klanět za to, že holce, která byla prakticky sirotek, poskytl hezký domov a dítě a peníze, aby mohla chodit po galeriích. Jednou jedinkrát během těch sedmi let, abys věděl, jsem šla do Uměleckého institutu se svým bra-

trancem Bobem, starým mládencem, co učí na střední škole. Vzal mě do galerie, a když jsme v jednom prázdném sále zůstali úplně sami, obnažil se přede mnou. Říkal, že nic nechce, jenom abych se na něj dívala. Nechtěl, abych se ho dotýkala. Tak dobře, nedělala jsem nic. Úplně jako s mým tátou – přišlo mi ho *líto*. Doma jsem měla toho mamlase a tady stál přede mnou bratránek Bob, kterému můj táta říkal ‚malej šprt‘. Opravdu pocházím z vybraný rodinky. *Zkrátka a dobře*: Ketterer rozrazil dveře, viděl, že písmo na stěnách je moje, a úplně se rozzářil štěstím. Zvlášť když si všiml, co se to údajně chystám pozřít k snídani. To všechno bylo jenom naoko, pochop. Věděla jsem přesně, co dělám. Neměla jsem v úmyslu pít vlastní moč, jíst svíčku nebo kočičí stelivo. Věděla jsem, že si přijde vyzvednout malou, a právě proto jsem to uchystala. Měl jsi slyšet, jakou o mě projevoval starost: ‚Potřebuješ doktora, Lydie, ty ale fakticky potřebuješ doktora.‘ Ovšem ve skutečnosti zavolał do blázince. Musela jsem se usmát, když do bytu vešli dva chlapi, opravdu oblečení v bílých pláštích. Neměla jsem se usmívat, ale neubránila jsem se. ‚Nedají si pánové trochu kočičího steliva?‘ povídám. Věděla jsem, že takové věci má člověk říkat, když mu přeskočilo. Teda alespoň všichni ostatní si to mysleli. To, co já opravdu říkám, když se zblázním, jsou věci jako: ‚Dneska je úterý,‘ nebo ‚Dám si půl kila mletého masa, prosím.‘ Ne, to se jenom snažím dělat chytrou. To škrtni. Já vlastně nevím, *co* říkám, když se zblázním, ani jestli jsem se někdy *opravdu* zbláznila. Po pravdě řečeno to bylo pouze takové nezávazné koketování.“

Tím ale skončila jako matka. Když se po pěti týdnech vrátila z nemocnice, Ketterer jí oznámil, že se bude znovu ženit. Původně se prý nechystal „požádat dotyčnou o ruku“ tak brzo, ale když se teď Lydia veřejně předvedla jako cvok, se kterým on se musel sedm let v soukromí trápit, cítí se vázán povinností poskytnout svému dítěti řádný domov a řádnou matku. A pokud by chtěla jeho rozhodnutí zpochybnit u soudu, ať si to zkusí. Evidentně pořídil fotografie zohavených stěn a posháněl sousedy, kteří mu dosvědčí, jak vypadala a jak *voněla* týden předtím, než „ti ruplo v Lydie, děvče,“ – to byl Kettererův popis toho, co se přihodilo. Nezáleží mu na tom, kolik ho budou soudní poplatky stát – utratí každý cent, který má, aby

Moniku zachránil před bláznivou ženskou, která žere vlastní sračky. „A taky aby se vykroutil z placení dvojích alimentů,“ dodala Lydia.

„Celé dny jsem jako zběsilá běhala od souseda k sousedovi a prosila jsem je, aby proti mně nesvědčili. Vědí přece, jak mě má Monika ráda a jak já mám ráda ji – vědí, že se to všechno přihodilo, protože mi zemřela matka, protože jsem byla vyčerpaná, a tak dále a tak dále. Určitě jsem je vyděsila, vykládala jsem jim, co všechno ‚vědí‘, a oni přitom nemohli mít ani potuchy, jak žiju. Jsem si jistá, že jsem je *chtěla* vyděsit. Dokonce jsem si najala právníka. Seděla jsem v jeho kanceláři a brečela, on mě ujišťoval, že mám plné právo žádat své dítě zpět a že to pro pana Ketterera bude těžší, než si myslí, a tak dále a tak podobně, tvářil se velmi povzbudivě, velmi optimisticky a velmi se mnou cítil. Pak jsem vyšla z jeho kanceláře, šla jsem na autobusové nádraží a nasedla do autobusu do Kanady. Jela jsem do Winnipegu, abych se poohlédla po nějaké zprostředkovatelské agentuře – chtěla jsem dělat kuchařku v dřevorubeckém táboře. Čím výš na sever, tím líp. Chtěla jsem vařit pro stovku silných hladových chlapů. Celou cestu autobusem do Winnipegu jsem si sama sebe představovala nahoře v mrazivé divočině, jak v kuchyni u velké jídelny smažím k snídani slaninu a vajíčka, peču sušenky a vařím celé hrnce kafe, chystám jim snídani, zatímco venku je ještě tma – jediná já jsem v celém táboře vzhůru. A pak ta dlouhá slunečná dopoledne, kdy uklízím a začínám připravovat večeři, až přijdou všichni utahaní z těžké práce v lese. Byl to ten nejprostší sen, nejtypičtější holčičí sen, jaký si dokážeš představit. Jaký si já dokážu představit. Obsluhovala bych stovku silných chlapů a oni by mě na oplátku chránili, aby mi nikdo neubližoval. Byla bych jediná ženská v celém táboře, a protože bych byla jedna jediná, nikdo by se neodvážil mojí situace zneužít. Zůstala jsem ve Winnipegu tři dny. Chodila jsem do kina. Bála jsem se jet do dřevorubeckého tábora a říct, že tam chci pracovat – určitě by mě považovali za prostitutku. Ach jo, zbláznit se je tak banální. Nebo je banální být něčím jako já. Co může být banálnějšího, než že tě svede vlastní otec a pak chodíš navzdýcky po světě s tou ‚jizvou‘ na duši? Pochop, já jsem si celou dobu říkala: ‚Není třeba, abych se takhle chovala. Není třeba, abych ze sebe

dělala blázna – a nebylo to třeba ani předtím. Nemusím utíkat až někam na severní pól. Vždyť já to všechno jenom hraju. Všechno, co musím udělat, abych přestala, je *přestat*.‘ Vzpomněla jsem si, jak mi moje tety, kdykoli jsem se odvážila jen trošinku něco namítnout, říkaly: ‚Vzpamatuj se, Lydie, duch vítězí nad hmotou.‘ Přece nepromrhám život tím, že budu *těmhle* dvěma vzdorovat, ne? Protože kdybych ze sebe udělala jejich oběť, bylo by to ještě pošetilejší, než kdybych si dál připouštěla, že jsem obětí svého otce. Seděla jsem v kanadském kině a hlavou se mi honily všechny ty výrazy, které jsem tak nenáviděla, ale které *dokonale dávaly smysl*. Vzpamatuj se, Lydie. Duch vítězí nad hmotou. Dívej se na to s nadhledem. Nemá smysl plakat nad rozlitým mlékem, Lydie. Když neuspěješ, Lydie – a ty neuspěješ –, zkus to znovu. Nic mi nemohlo být jasnější, než že sedět v kině ve Winnipegu je stejně nesmyslné jako všechno, co bych mohla podniknout v naději, že se mi podaří zachránit Moniku před jejím otcem. Mohla jsem pouze dospět k závěru, že ji před ním zachránit nechci. Doktorka Rutherfordová mi dnes říká, že přesně tak to tehdy bylo. Ne že by do někoho, jako jsem já, dokázal vidět pouze školený terapeut. Jak jsem se dostala zpátky do Chicaga? Podle doktorky Rutherfordové jsem dosáhla toho, k čemu jsem se odhodlala. Ukázalo se, že hotel, kde bydlím a kde noc stála dva dolary, je ve winnipegské vykřičené čtvrti. Jako kdyby to Lydia nevěděla, říká doktorka Rutherfordová. Když jsem třetí den ráno přišla dolů zaplatit pokoj, zeptal se mě recepční, jestli bych si nechtěla snadno vydělat nějaké peníze. Mohla bych si vydělat hodně peněz, kdybych pózovala fotografovi, zvláště jestli jsem blond úplně všude. Začala jsem řvát. Zavolal policistu, policista zavolal doktora a posléze mě dopravili domů. A tak se mi podařilo přijít o dceru. Člověk by mýsl, že by bylo jednodušší utopit ji ve vaně.“

Kdybych řekl, že mě její příběh přitahoval svou děsivostí, byla by to pravda jen z poloviny – ještě tu byl její způsob podání. Lydiin nevzrušený, nenucený, dokonce důvěrně přátelský přístup k utrpení, to, jak žertovně se smířovala se svým šílenstvím, to vše významně zvyšovalo působivost příběhu – či abych to vyjádřil jinak, značně uklidňovalo jakékoli obavy, jaké by podle předpokladu nezkušený